

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmesteren for Svalbard

MINERALSTATISTIKK 2024

Harde fakta

om mineralnæringen 2024

Innhold

Sammendrag.....	4
Bakgrunn og metode.....	5
Uttak og salgsverdi.....	6
 Byggeråstoff.....	10
 Industrimineraler.....	15
 Metallisk malm.....	18
 Naturstein.....	21
 Energimineraler.....	24
Eksport.....	27
Næringsstruktur, eierskap og sysselsetting.....	31
Grunneieravgift for byggeråstoff.....	35
Klima og miljø.....	37
Tabeller.....	41
Referanser.....	49

HARDT FAKTUM

Mineraler er nødvendige
for å møte framtidens behov
for fornybare energikilder.

Sammendrag

Det ble i Norge solgt mineraler for 14 409 millioner kroner i 2024. Det er en prisjustert nedgang på 1,9 % sammenlignet med 2023. Nedgangen i salgsverdi kommer til tross for en liten økning i solgte tonn med 0,6 % i den samme perioden. Alle mineralgruppene, bortsett fra energimineraler, har hatt en reduksjon i salgsverdi. Energimineraler har hatt en prisjustert økning på 84,5 %, sammenlignet med i fjor.

Salgsverdi av byggeråstoff var på 7 348 millioner kroner, og utgjorde 51,0 % av den totale salgsverdien. For femte år på rad var det en nedgang i solgte tonn og prisjustert salgsverdi av byggeråstoff, disse var på henholdsvis 0,1 % og 1,1 %. Metallisk malm hadde også en nedgang i prisjustert salgsverdi, denne var på 1,2 %. Industri-mineraler hadde størst nedgang i salgsverdi med 6,7 %, etterfulgt av naturstein med 5,9 %.

Eksportverdien på 7 761 millioner kroner utgjorde 53,9 % av den totale salgsverdien. Prisjustert er det en reduksjon i eksportverdi på 3,2 % sammenlignet med 2023.

Mineralnæringen sysselsatte 4 596 årsverk i 2024. Dette er økning på 2,8 % sammenlignet med 2023. Troms er fylket med størst prosentvis nedgang i årsverk, med 12,5 %. Telemark er fylket med størst prosentvis økning i årsverk, med 38,2 %.

Bakgrunn og metode

Den årlige driftsrapporteringen fra næringen danner grunnlagsdata for Harde fakta – mineralstatistikk for 2024. Tallgrunnlaget for mineralstatistikken for 2024 er driftsrapporter fra 1001 uttak og 716 foretak. Sammenlignet med tallgrunnlaget fra 2023, er dette 22 færre uttak og 31 færre foretak.

Data fra enkeltbedrifter fremkommer ikke i statistikken. For produktgrupper der det er færre enn tre aktører, offentliggjøres ikke detaljert produksjons- og salgsdata.

I Norge er det to aktører som har kontinuerlig produksjon av metallisk malm. Det er derfor kun presentert overordnede tall for denne mineralgruppen. Produksjonsdata for metallisk malm er inkludert i «annet»-kategorien under Industrimineraler og metallisk malm i tabell 1. Det samme gjelder for industrimineralene feltspat, kvarts, grafitt, nefelinsyenitt og olivin.

TIDSSERIER

Harde fakta – mineralstatistikk for 2024 inkluderer enkelte faste tidsserier for de siste 10 årene. Statistikken er basert på nominelle verdier, men alle sammenligninger mellom år er prisjusterte. Prisjusterte priser oppgis i 2015-priser i figurene. Prisene er justert etter konsumprisindeksen (KPI) fra SSB ¹.

KVALITETSSIKRING AV INNRAPPORTERTE TALL

Tallgrunnlaget fra driftsrapporteringen gjennomgår både statistisk og manuell kvalitetssikring. Hvis våre kontroller identifiserer mulige feil i rapportert data, gjør vi nærmere undersøkelse og feil blir korrigert.

Uttak og salgsverdi

Salgsverdien samlet sett i mineralnæringen var i 2024 på 14 409 millioner kroner, dette er en prisjustert nedgang på 1,9 % sammenlignet med 2023. Til tross for liten endring totalt sett, er det større endringer i salgsverdi innenfor mineralgruppene.

Total salgsverdi fra mineralutvinning, fordelt på de fem mineralgruppene byggeråstoff, industrimineraler, metallisk malm, naturstein og energimineraler er vist i figur 1 og 2.

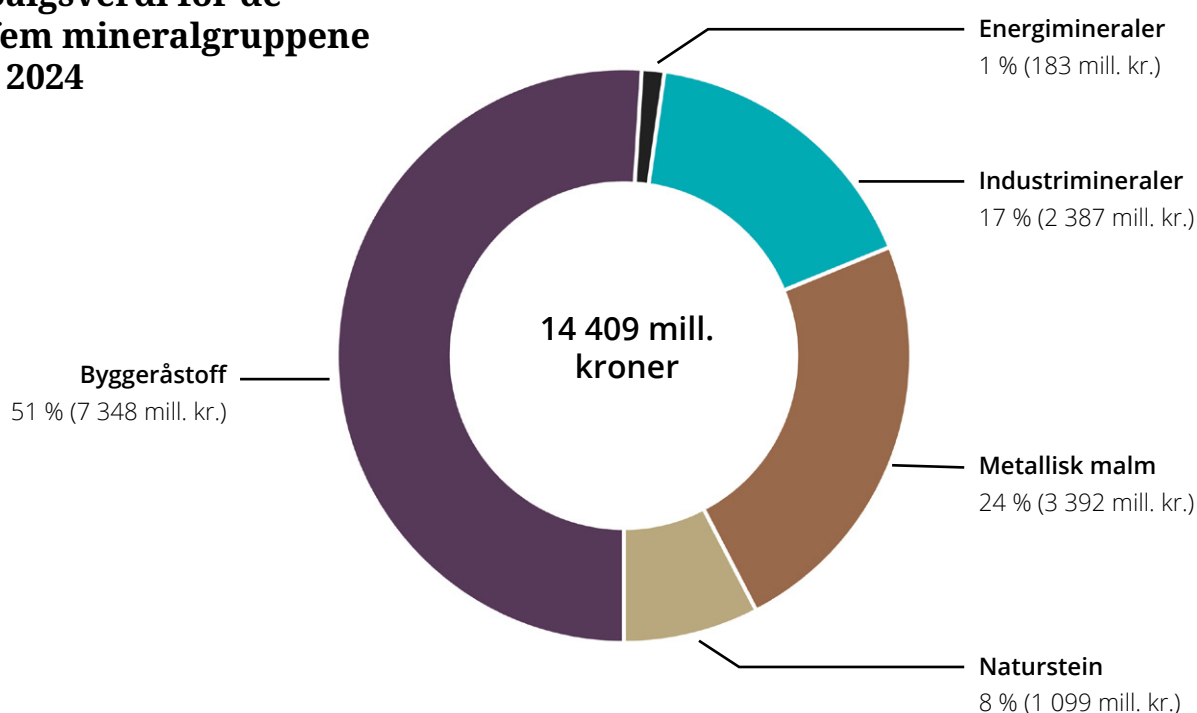
Til tross for en nedgang i prisjustert salgsverdi på 1,1 % er byggeråstoff fortsatt den største mineralgruppen, og står for 51,0 % av all salgsverdi i mineralnæringen. Det ble solgt byggeråstoff for 7 348 millioner kroner i 2024. Solgte tonn byggeråstoff falt med 0,1 % sammenlignet med 2023.

Energimineraler var den eneste mineralgruppen som økte salgsverdien i 2024. Alle andre mineralgrupper opplevde en nedgang i prisjustert salgsverdi. Industrimineraler er mineralgruppen som har redusert prisjustert salgsverdi mest, med 6,7 %.

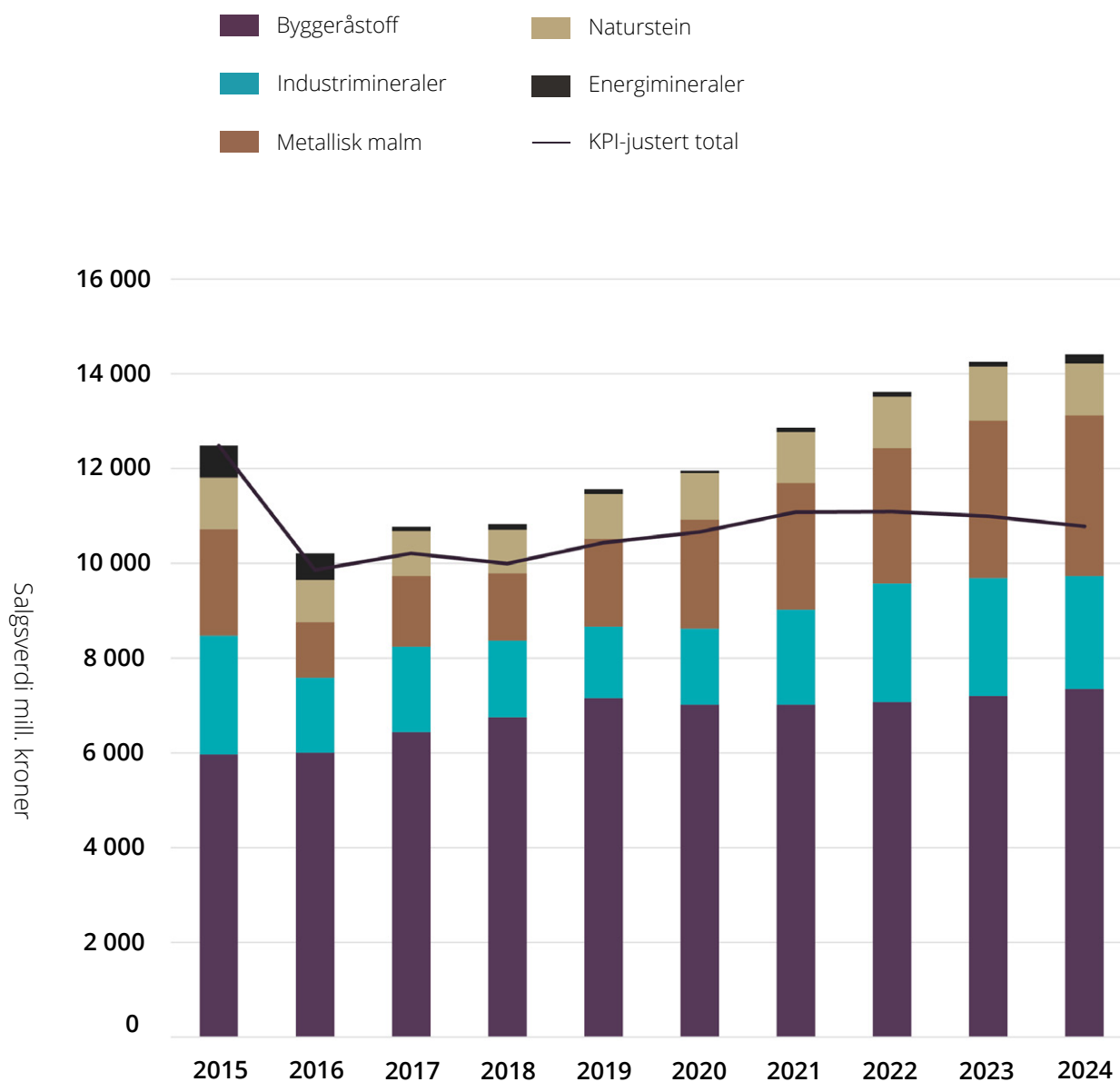
Rogaland var fylket med størst total salgsverdi av mineraler i 2024, etterfulgt av Nordland og Vestland. Oslo har lavest salgsverdi, og er det eneste fylke som har en lavere salgsverdi enn 100 millioner.

Figur 1

Salgsverdi for de fem mineralgruppene i 2024

Figur 2

Salgsverdi fordelt på mineralgruppene de siste 10 år

BYGGERÅSTOFF

Byggeråstoff er den eneste mineralgruppen som utvinnes i alle fylker. Aller mest i Rogaland, etterfulgt av Vestland. Disse to fylkene utgjør 42,1 % av all salgsverdi av byggeråstoff. Av salgsverdien i Rogaland er 72,9 % knyttet til eksport. For Vestland utgjør eksport 62,4 % av salgsverdien.

Totalt sett går 35,7 % av solgte tonn byggeråstoff til eksport. Rogaland og Vestland står for 89,4 % av samlet solgte tonn byggeråstoff til utlandet. Rogaland var også fylket som solgte flest tonn byggeråstoff til innenlandsmarkedet, etterfulgt av Innlandet, Trøndelag og Akershus.

INDUSTRIMINERALER

Industrimineraler utvinnes i 9 av 15 fylker i Norge. Finnmark og Møre og Romsdal har den største salgsverdien av industrimineraler, etterfulgt av Nordland og Trøndelag. Til sammen står disse fylkene for 84,1 % av salgsverdien av industrimineraler. Eksport utgjør 55,3 % av samlet salgsverdi av industrimineraler. Nordland er fylket med størst salgsverdi av industrimineraler til innenlandsmarkedet.

METALLISK MALM

Metallisk malm blir tilnærmet utelukkende utvunnet i Rogaland og Nordland, og utvinningen går i hovedsak til eksport. Det er også noe utvinning i Buskerud og Agder, men dette er i liten skala.

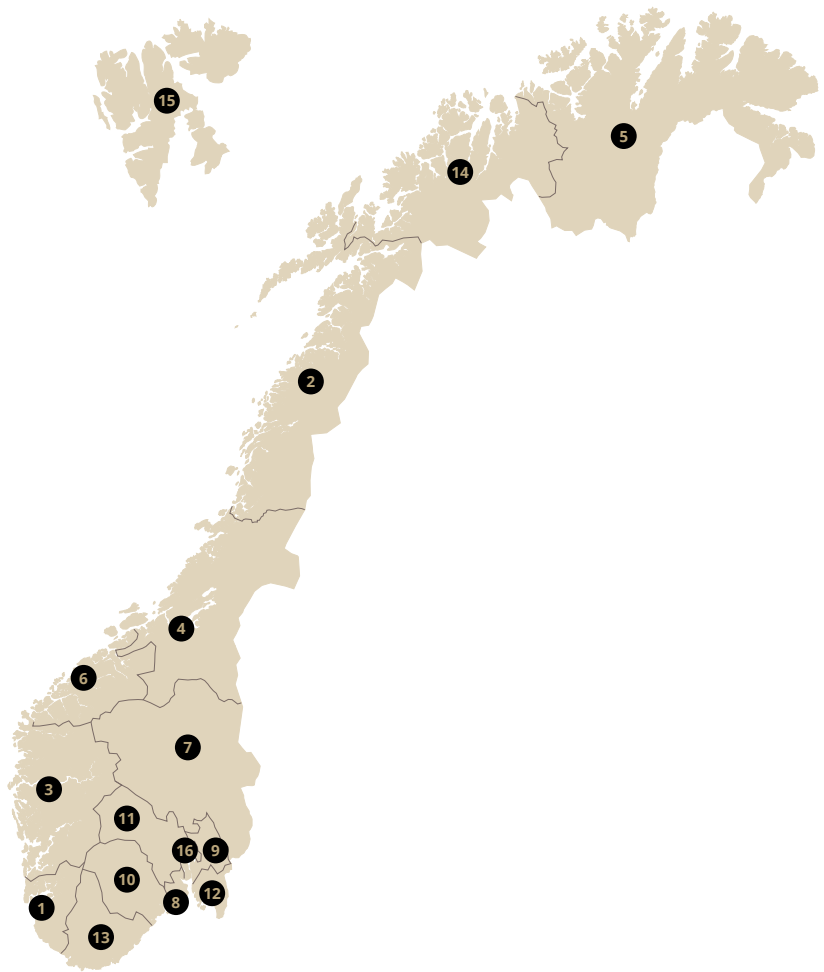
NATURSTEIN

Naturstein utvinnes i alle fylker foruten Troms. Vestfold står for 45 % av den totale salgsverdien, og for 76,1 % av all eksportverdi av naturstein. I innenlandsmarkedet er Trøndelag fylket med høyest salgsverdi av naturstein, etterfulgt av Vestland og Finnmark.

Figur 3

Total salgsverdi for de fem mineralgruppene fordelt fylkesvis

- Byggeråstoff
- Industrimineraler
- Metallisk malm
- Naturstein
- Energimineraler

1. Rogaland

2. Nordland

3. Vestland

4. Trøndelag

5. Finnmark

6. Møre og Romsdal

7. Innlandet

8. Vestfold

9. Akershus

10. Telemark

11. Buskerud

12. Østfold

13. Agder

14. Troms

15. Svalbard

16. Oslo

Byggeråstoff

HARDT FAKTUM

35,7 % av solgte tonn byggeråstoff går til eksport.

Byggeråstoff

Byggeråstoff er en fellesbetegnelse på mineralske råstoff som i første rekke brukes til bygg- og anleggsformål. Det skilles mellom uttak fra knust fjell og løsmasser. Pukk tas ut ved sprengning og knusing av fjell eller grov grus, mens sand og grus tas ut fra løsmasser.

Figur 4 viser salgsverdi og solgte tonn av byggeråstoff de siste 10 årene.

SOLGTE TONN

Totalt ble det solgt 81 millioner tonn byggeråstoff i 2024. Det ble solgt 72 millioner tonn knust fjell og 10 millioner tonn løsmasser i 2024. Solgte tonn innenlands hadde en nedgang på 3,3 %, mens eksport av byggeråstoff økte med 6,4 %. I sum tilsvarer dette en nedgang på 0,1 % sammenlignet med 2023.

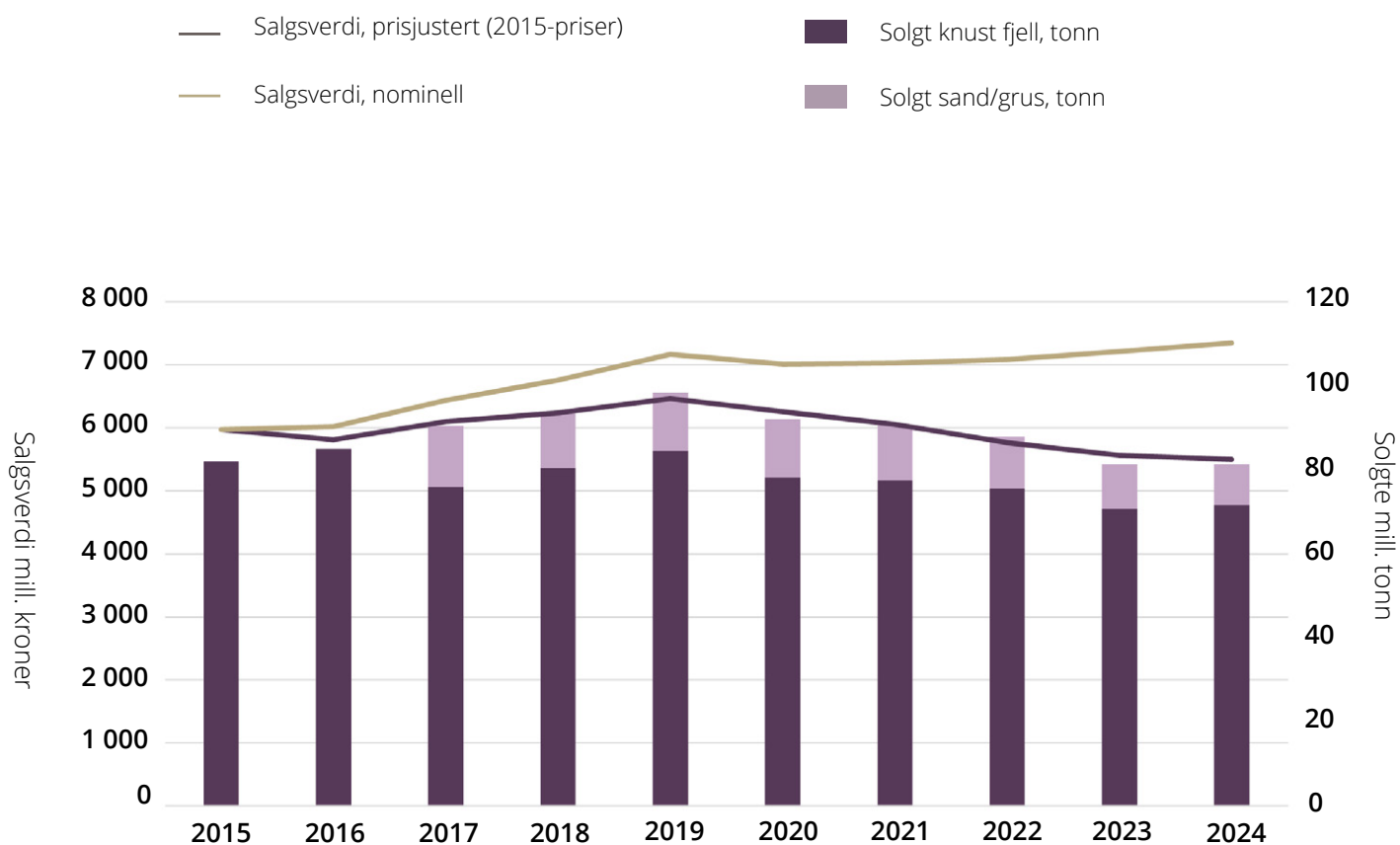
I perioden 2015 til 2019 var det en stabil økning i salg av byggeråstoff hvert år. Fra 2019 til 2023 var det derimot en nedgang i salg av både knust fjell og løsmasser. I 2024 økte salget av knust fjell med 1,3 %, mens salg av løsmasser ble redusert med 9,3 %.

Knust fjell kan i utgangspunktet ofte benyttes til samme formål som løsmasser, men må bearbeides mer og er derfor vanligvis dyrere å produsere. Figur 5 viser at salg av løsmasser varierer i stor grad fra fylke til fylke. Dette kommer av at sand og grus er sjeldnere forekomster enn fjell. Særlig er det stor variasjon i uttak av løsmasser mellom kommuner. Av landets 357 kommuner var det i 2024 73,1 % som rapporterte om salg av knust fjell, men andelen for løsmasser var 47,1 %. Mer om kommuners gjestående levetid av byggeråstoff, kan man se på DMFs hjemmeside².

De største forbrukerne av byggeråstoff er bygg- og anleggsbransjen. Tabell 8 viser fylkesvis oversikt over bruksområder for byggeråstoff i Norge. Av totalt solgte tonn knust fjell gikk 40 % til vei, 24 % til veidekke, 10 % til betong og 26 % til annet formål. For løsmasser gikk 15 % til vei, 8 % til veidekke, 56 % til betong og 21 % til annet formål.

35,7 % av solgte tonn byggeråstoff gikk til eksport. Det antas at eksporten i hovedsak gjelder byggeråstoff med særskilt krav til kvalitet. Mye av eksporten går til Tyskland, Danmark, Nederland og Storbritannia. Det eksporteres også noe byggeråstoff til andre europeiske land med kysttilgang.

Figur 4

**Salgsverdi og solgte tonn
byggeråstoff siste 10 år**

I figuren er sand/grus slått sammen med knust fjell frem til og med 2016.

SALGSVERDI

Det ble solgt byggeråstoff for totalt 7 348 millioner kroner i 2024. Dette utgjorde 51,0 % av den totale salgsverdien i mineralnæringen i Norge. Av dette var 2 461 millioner kroner salgsverdi fra eksport.

Prisjustert falt salgsverdien for byggeråstoff med 1,1 % fra 2023 til 2024. Fallet drives av salgsverdien i eksportmarkedet, som prisjustert falt med 6,1 % sammenlignet med 2023.

Total sett for 2024 var gjennomsnittsprisen for knust fjell 89,8 kroner per tonn, og 95,1 kroner per tonn for løsmasser. Salgsprisen for byggeråstoff varierer mye fra uttak til uttak, men også innad i de enkelte uttakene. Uttak kan selge ulike typer byggeråstoff, med ulike kvaliteter og ulik grad av bearbeiding. Disse forskjellene reflekteres i prisene. I driftsrapportene etterspørres det pris uten transport.

Tabell 9 tar for seg transportmetode og transportavstand for byggeråstoff som selges innenlands. 84,5 % av byggeråstoff som ble solgt innenlands i 2024 ble transportert med lastebil, mens 15,3 % ble transportert med båt. 0,2 % ble transportert med tog.

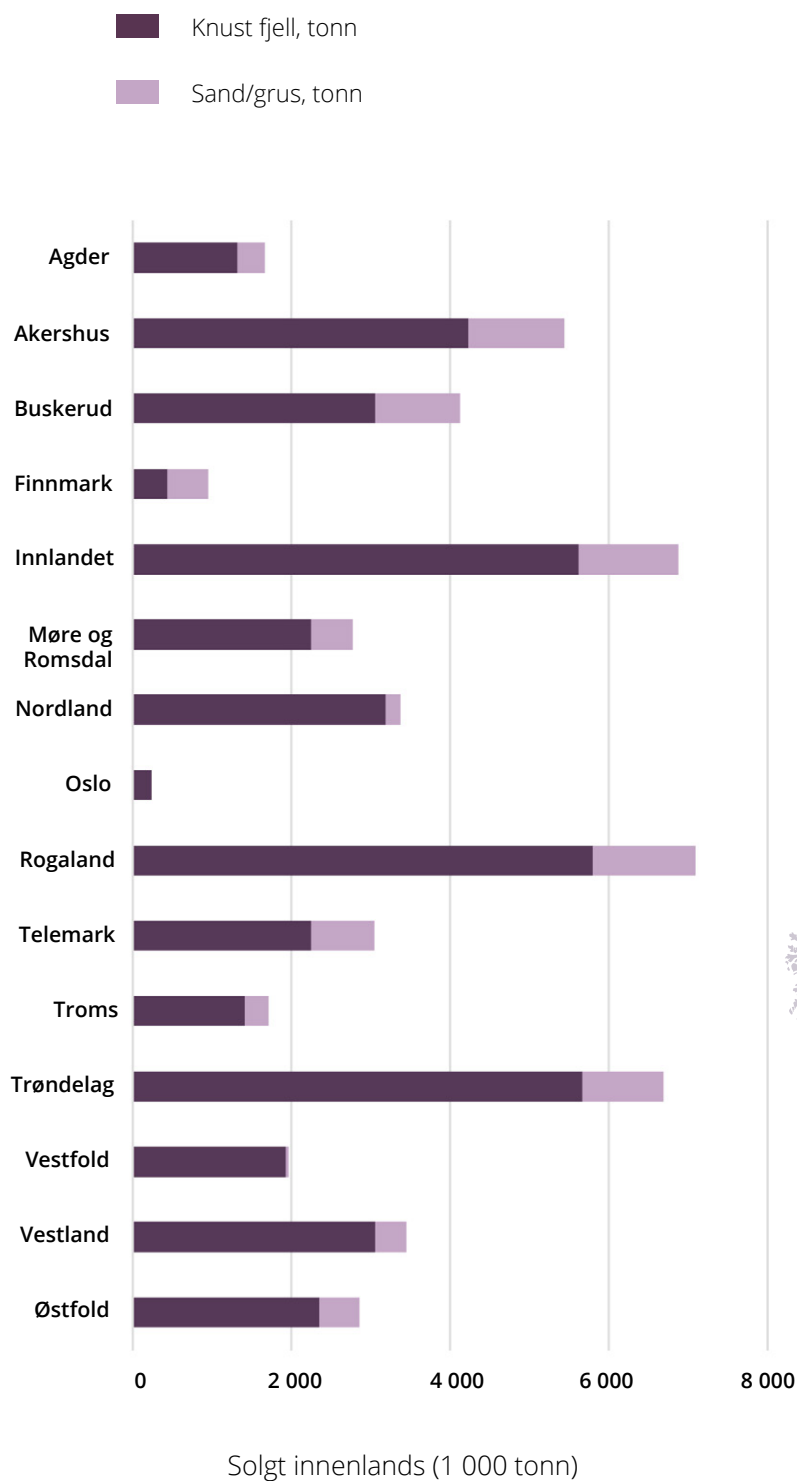
Byggeråstoff som eksporteres blir i all hovedsak utvunnet ved kystnære uttak, og transportert med båt.

TILGANG PÅ BYGGERÅSTOFF

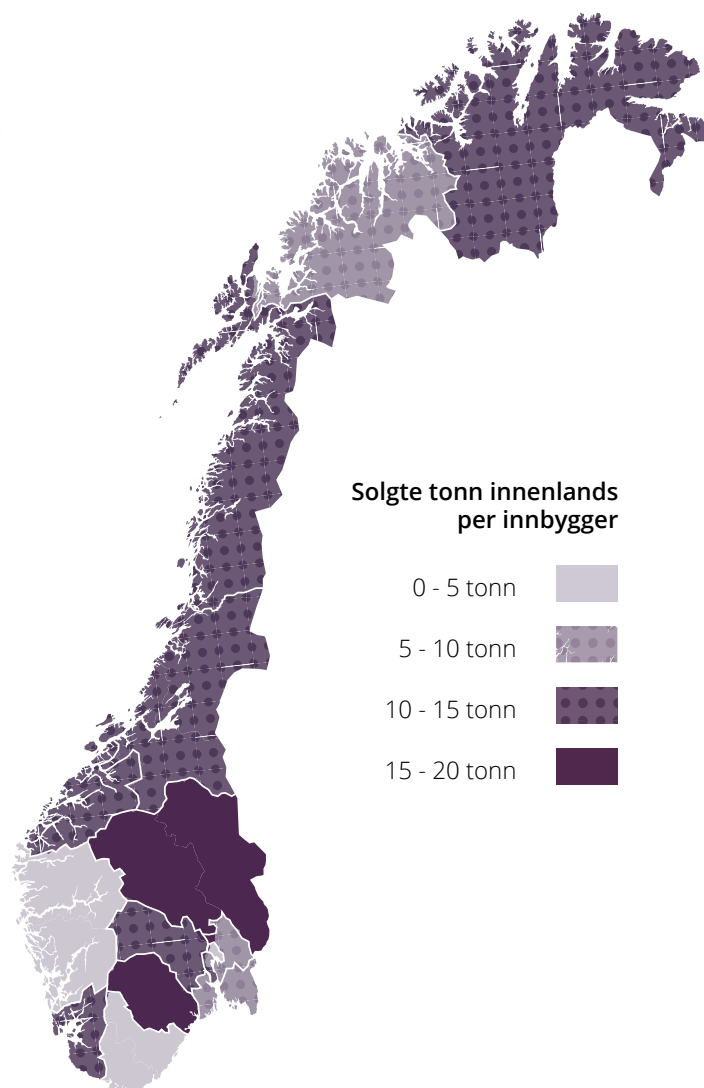
Figur 5 viser utvunnet byggeråstoff til innenlandsmarkedet per fylke.

Oslo hadde en utvinning på 239 tusen tonn i 2024. Etterspørselen i Oslo er vesentlig høyere enn det som utvinnes av mineralnæringen i området. Flere av de store norske bykommunene er avhengig av nærliggende kommuner for tilgang på byggeråstoff. Det forventes at nærliggende kommuner stadig vil få dårligere tilgang på byggeråstoff, og at det derfor vil være økte transportkostnader av byggeråstoff rundt byene som ikke håndterer problemet i fremtiden. Dette vil også innebære økt trafikkbelastning, mer støy, økt luftforurensning og høyere kostnader. Samtidig har byene, på grunn av mer utbygging, i større grad mulighet til å utnytte overskuddsmasser fra uttak av byggeråstoff som faller utenfor mineralloven. Pågående prosjekter ser på å lage markedssystem for ikke-forurensede overskuddsmasser som oppstår ved bygg- og anleggsprosjekt.

Figur 5

Solgt byggeråstoff til innenlandsmarkedet

Figur 6

**Solgt byggeråstoff til innenlands-
markedet per innbygger**

Industriminerale

HARDT FAKTUM

Norske industriminerale brukes blant annet i mikrochipper og mobilbatterier.

Industrimineraler

Industrimineraler er fellesbetegnelsen for mineraler og bergarter som brukes i industrien på grunn av sine fysiske eller kjemiske ikke-metalliske egenskaper.

I Norge var det i 2024 utvinning av dolomitt, feltspat, grafitt, kalkstein, kvarts/kvartsitt, nefelinsyenitt og olivin. Norske industrimineraler brukes blant annet i papir, mikrochipper, solceller, mobilbatteri, keramikk og maling. Figur 7 viser salgsverdi og solgte tonn industrimineraler de siste 10 årene.

SOLGTE TONN

Totalt ble det solgt 8,1 millioner tonn industrimineraler i 2024. Dette er tilnærmet likt nivået for 2023. 29,2 % av industrimineralene ble eksportert. Nesten all produksjon av grafitt, feltspat, nefelinsyenitt og olivin gikk til eksport, men kalkstein og kvart/kvartsitt i hovedsak ble solgt innenlands.

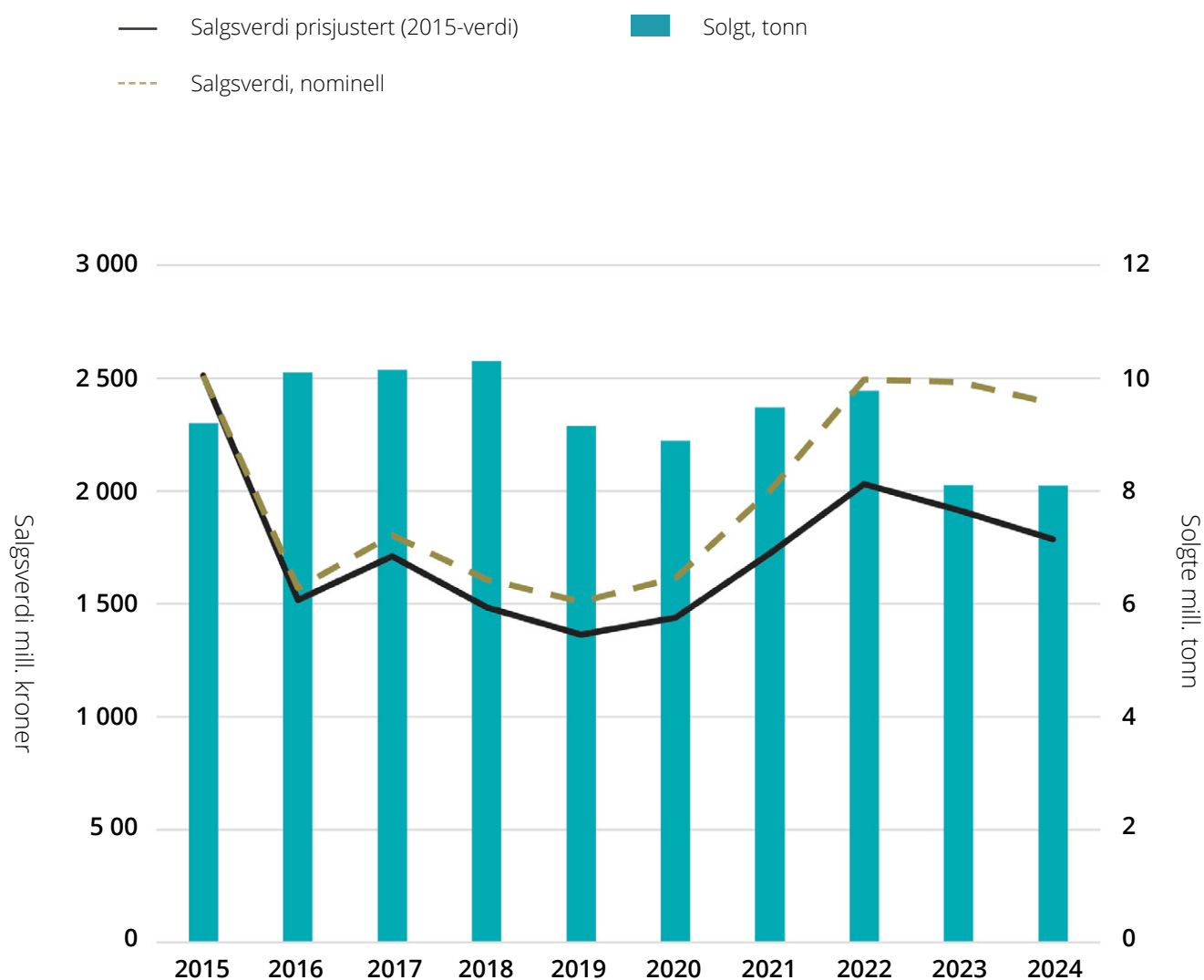
SALGSVERDI

Det ble solgt industrimineraler for 2 387 millioner kroner i 2024, noe som er en prisjustert nedgang på 6,7 % sammenlignet med 2023. Eksport av industrimineraler hadde en prisjustert nedgang i salgsverdi på 17,4 %, mens salg innenlands hadde en prisjustert økning på 10,9 %.

Kalkstein, olivin og nefelinsyenitt, i den rekkefølgen, var de tre industrimineralene med høyest salgsverdi i 2024. Til sammen sto disse for 72 % av den totale salgsverdien av industrimineraler. Prisen på industrimineraler er i stor grad en forhandlingssak mellom den enkelte produsent og kunde, og er i liten grad offentlig.

Figur 7

Salgsverdi og solgte tonn industrimineraler siste 10 år

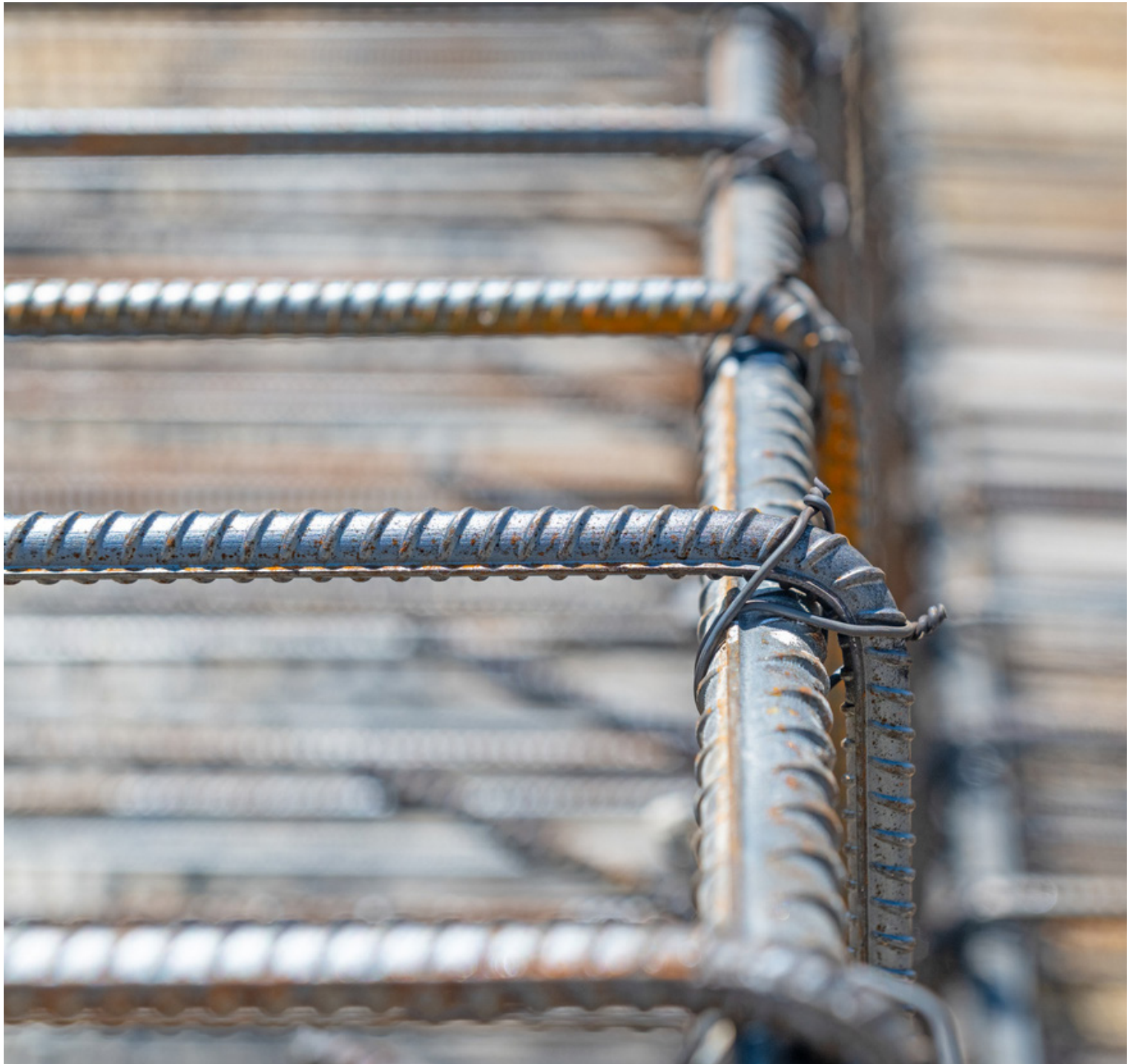

Salgsverdi som følge av foredling er delvis inkludert i tallgrunnlaget for 2015. Dette tilsvarer en salgsverdi på drøyt 1 milliard kroner, og er tatt ut av statistikken fra og med 2016.

Metallisk malm

HARDT FAKTUM

98 % av den globale jernmalmen brukes til å produsere stål.

Metallisk malm

Metallisk malm omfatter mineraler som inneholder metaller i så store mengder at de kan utvinnes økonomisk. I Norge produseres det i all hovedsak jern og ilmenitt, men også noe nikkel.

Figur 8 viser salgsverdi og solgte tonn metallisk malm de siste 10 årene.

I 2024 var det kun to aktører med kontinuerlig utvinning av metallisk malm i Norge; Rana Gruber AS og Titania AS. Disse to utgjorde tilnærmet alt av utvinning og salg. I tillegg er det tildelt driftskonsesjon til tre nye gruveprosjekter innen metallisk malm etter at mineralloven trådte i kraft i 2010. Dette er Nussir kobbergruve, Engebøprosjektet og gjenåpning av Sydvaranger gruve. Engebøprosjektet startet så vidt sin produksjon i desember 2024. De to andre prosjektene har ikke blitt satt i gang i løpet av 2024.

SOLGTE TONN

Det ble solgt 2,7 millioner tonn metallisk malm i 2024. Dette er en prosentvis økning på 8,6 % sammenlignet med 2023.

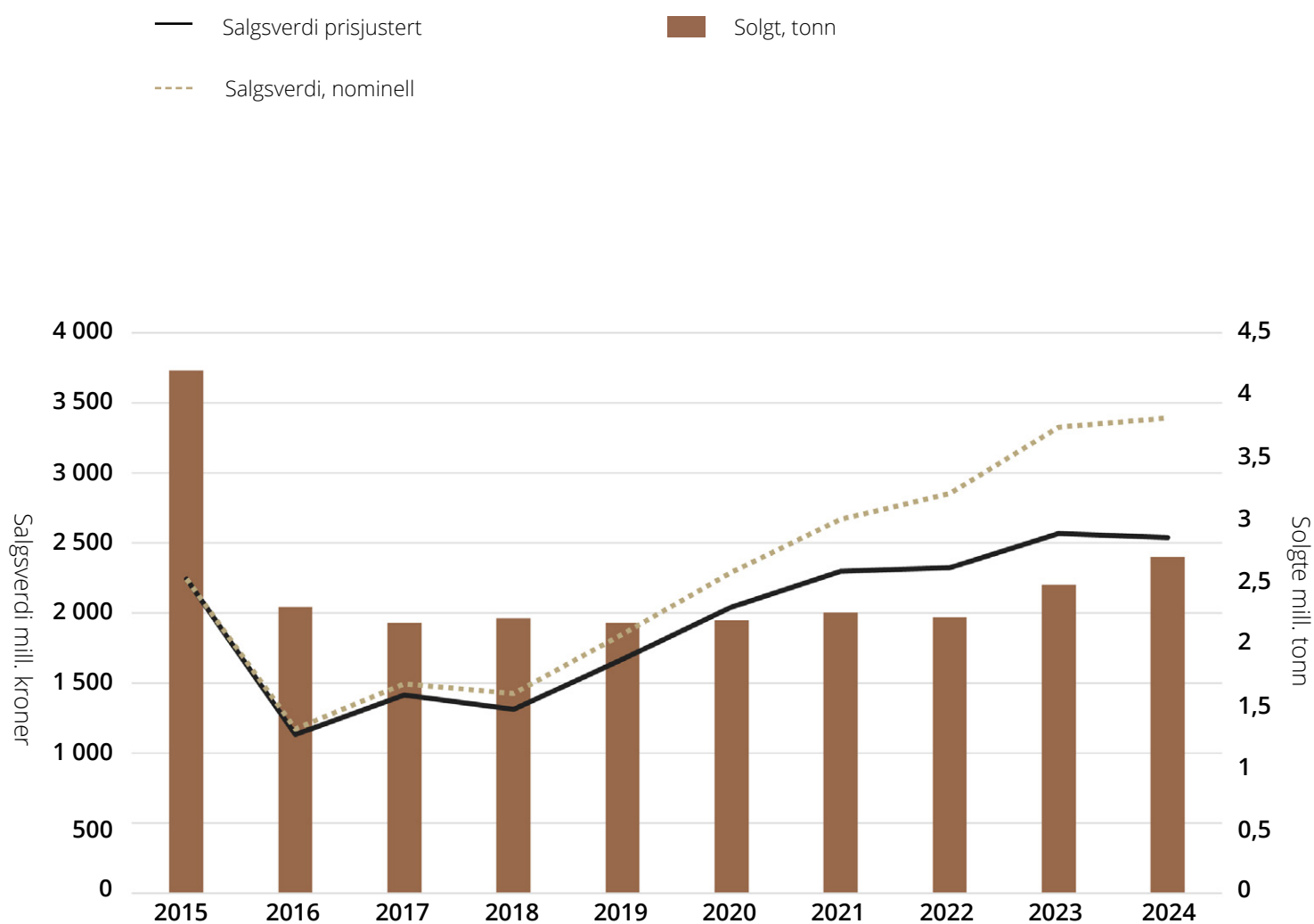
SALGSVERDI

Det ble solgt metallisk malm for 3 392 millioner kroner i 2024. Mesteparten av dette var eksport til utlandet. Prisjustert er dette en reduksjon på 1,2 % sammenlignet med 2023.

Figur 8 viser at det var et kraftig fall i salgsverdi og solgte tonn metallisk malm i 2016. Dette skyldes konkursen i Sydvaranger gruve i november 2015. Fra og med 2016 har det vært en relativ stabil utvinning av metallisk malm. Siden 2018 har prisjustert salgsverdi likevel økt med 93 % og salgsverdien er tilbake på samme nivå som før konkursen i Sydvaranger gruve.

De fleste metallpriser blir styrt av tilbud og etterspørsel på metallbørser, som f.eks. London Metal Exchange (LME). Prisene på metallisk malm er dermed sensitive for markedssituasjonen, internasjonale konjunkturer og råvaretilgang på verdensmarkedet. Andre faktorer som sanksjoner, tollsatser, endring i handelsavtaler og politikk påvirker også pris og etterspørsel.

Figur 8

**Salgsverdi og solgte tonn
metallisk malm siste 10 år**

Naturstein

HARDT FAKTUM

I 2024 ble det solgt 1,32 millioner tonn naturstein i Norge.

Naturstein

Naturstein er betegnelsen på bergarter som kan sages, spaltes eller hugges til plater og emner for bruk i utearealer, bygninger (utvendig og innvendig) og monumenter.

Det skilles mellom tre hovedgrupper av naturstein; blokkstein, skifer og murestein. Blokkstein tas ut i blokker og sendes videre til bearbeiding til plater og emner. Skifer tas også ut i blokker, men bearbeides vanligvis av utvinner til plater og emner. Murestein er normalt stein til eksempelvis tørrmuring.

Figur 9 viser salgsverdi og solgte tonn naturstein de siste 10 årene. Figuren skiller mellom natursteinsgruppene fra og med 2016.

SOLGTE TONN

Det ble i 2024 solgt 1,32 millioner tonn naturstein. 618 tusen tonn av dette var blokkstein, 605 tonn murestein og 96 tusen tonn skifer. Sammenlignet med 2023 ble det solgt 38,9 % mer naturstein. Salget av blokkstein, skifer og murestein økte med henholdsvis 20,7 %, 47,6 % og 62,4 %.

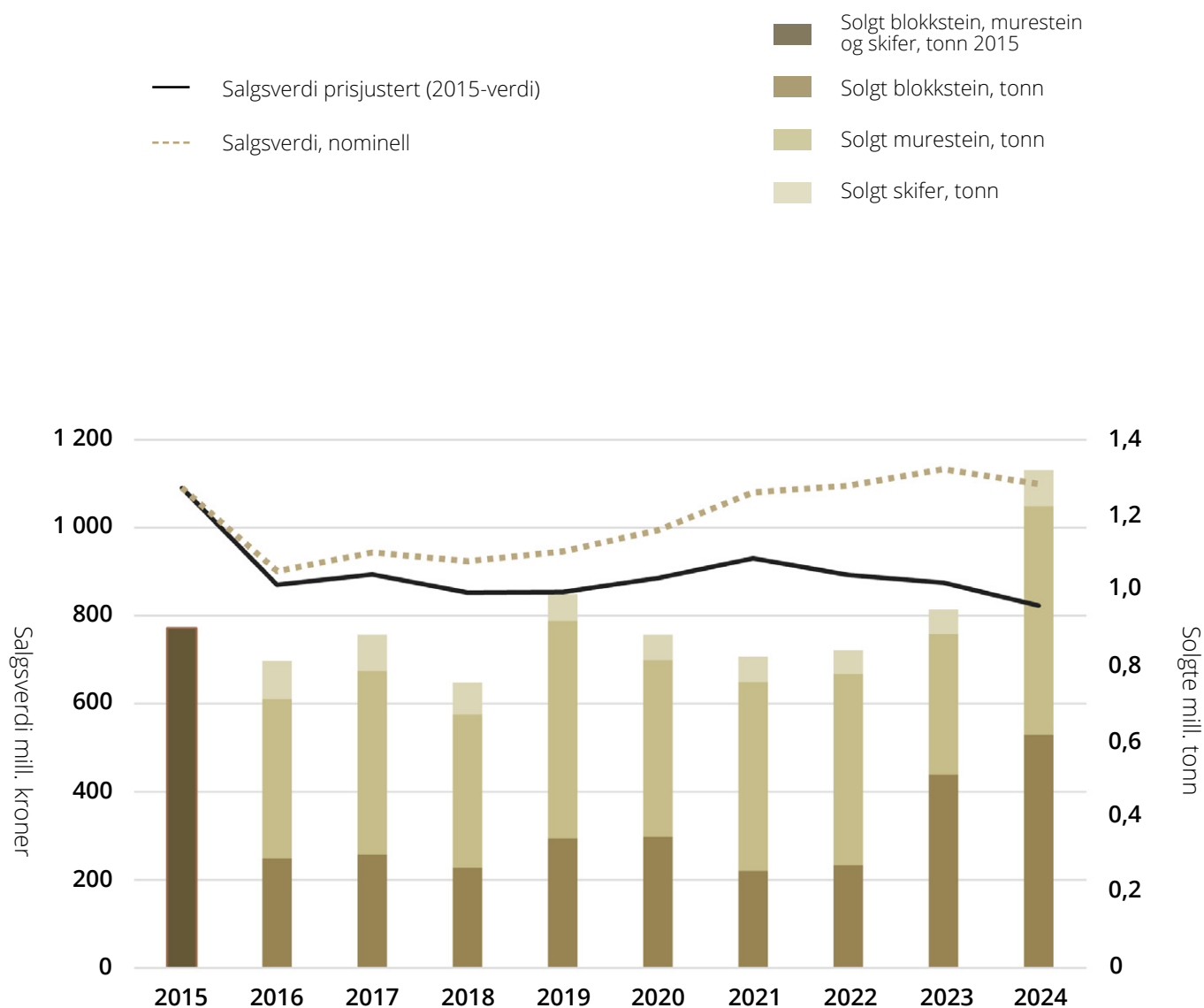
SALGSVERDI

Det ble solgt naturstein for 1 099 millioner kroner i 2024. Prisjustert er det en nedgang på 5,9 % sammenlignet med 2023. Nedgangen er prosentvis størst innen murestein, som reduserte salgsverdien med 7,9 %, mens blokkstein reduserte salgsverdien med 6,1 %. Salgsverdien for skifer økte derimot med 10,2 %.

Bergarter med de riktige estetiske kvalitetene har høy salgspris, eksempelvis enkelte typer larvikitt, marmor og skifer. For murestein er pris og funksjon ofte viktigere enn utseendet på selve steinen. Murestein er billigere å utvinne, har lavere salgspris, og produseres i stor grad for lokale og regionale markeder. Skifer har egenskaper som gjør at store blokker forholdsvis enkelt lar seg spalte ned til egnede platetykkelser. Generelt øker verdien av skiferen dersom den bearbeides i stedet for å selges som bruddheller. Innrapporterte data for skifer inneholder ulik grad av bearbeiding.

I 2024 var gjennomsnittsprisen for blokkstein 1 063 kroner per tonn. Prisen per tonn skifer var 2718 kroner per tonn, og 299 kroner per tonn for murestein. Dette tilsvarer en prisjustert nedgang på 45 %, 25 % og 28 % for henholdsvis murestein, blokkstein og skifer sammenlignet med 2023. Prisene er generelt høyere for blokkstein og skifer som eksporteres, her er snittprisen på henholdsvis 1 221 kroner per tonn og 4 600 kroner per tonn.

Figur 9

Salgsverdi og solgte tonn naturstein siste 10 år

I figuren er blokkstein, murestein og skifer slått sammen frem til 2015.

Energimineraler

HARDT FAKTUM

95 % av kullet fra Gruve 7 på Svalbard ble i 2024 eksportert til metallurgisk- og kjemisk industri i Europa.

Energimineraler

Energimineraler er mineraler som avgir energi ved forbrenning. I Norge er dette ensbetydende med utvinning av kull på Svalbard.

Figur 10 viser salgsverdi og solgte tonn energimineraler de siste 10 årene.

I 2024 har den norske utvinningen av kull foregått i Gruve 7 på Svalbard. Det ble i 2022 vedtatt at Gruve 7 skal fortsette å utvinne kull frem til gruva er tømt for ressurser i 2025.

SOLGTE TONN

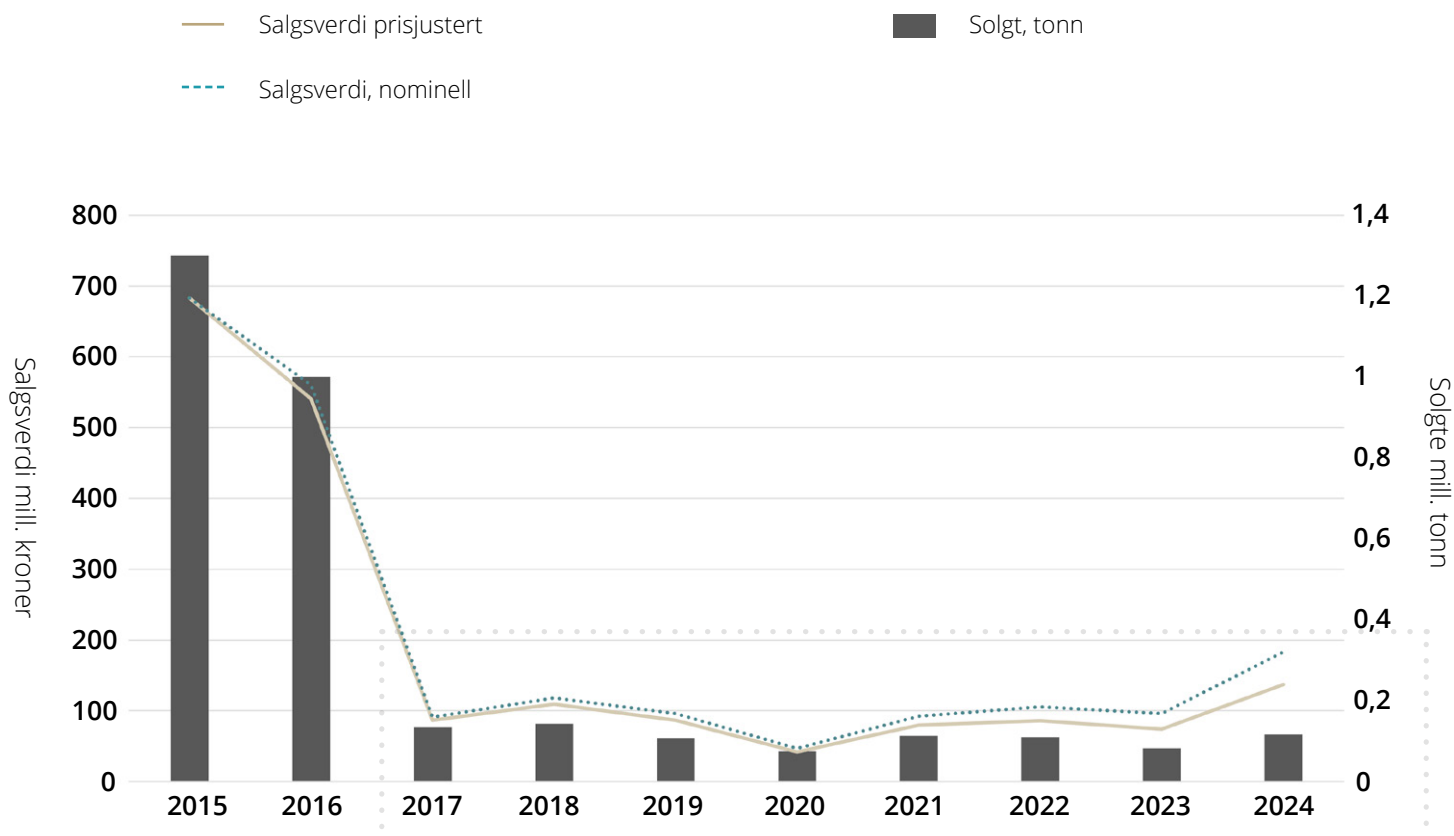
Det ble solgt 117 tusen tonn kull i 2024. Dette er en økning på 40,5 % sammenlignet med 2023. Vekst i salgsvolum forklares med økt eksport til utlandet fra 60 tusen tonn i 2023, til 111 tusen tonn i 2024.

Dette tilsvarer en prosentvis økning lik 84,8 %. Eksport utgjorde 95,2 % av energimineralene som ble solgt.

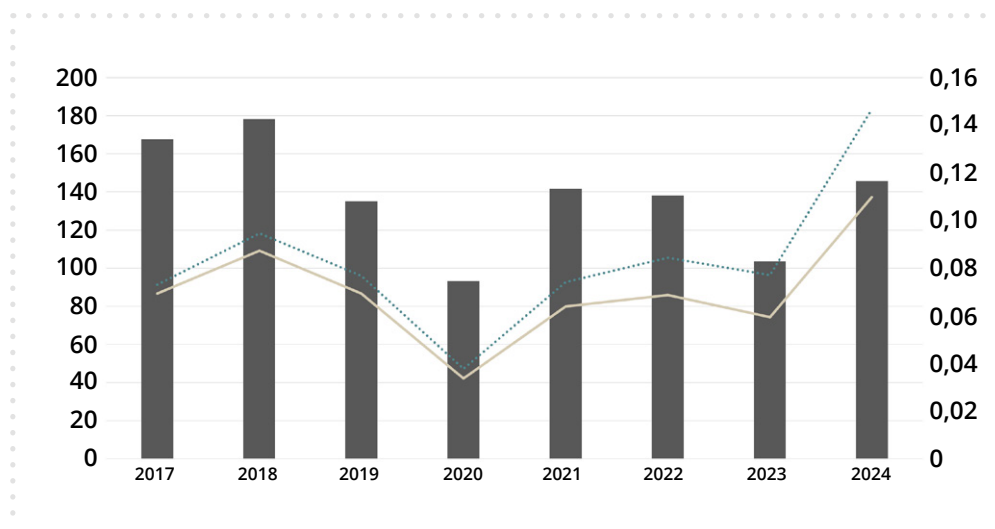
SALGSVERDI

Det ble i 2024 solgt energimineraler for 183 millioner kroner. Dette er en prisjustert økning på 84,5 %. Prisjustert salgsverdi for eksport var 106,7 % høyere i 2024 enn i 2023, mens verdien av salg innenlands var 51,2 % lavere i 2024 sammenlignet med 2023.

Figur 10

Salgsverdi og solgte tonn energimineraler siste 10 år

Til og med 2015 var salgsverdi av torv inkludert i mineralstatistikken, med en gjennomsnittlig salgsverdi på omtrent 100 millioner kroner per år.

Eksport

Eksportverdien av norske mineraler var på 7 761 millioner kroner i 2024. Dette er en prisjustert nedgang på 3,2 % sammenlignet med 2023. Eksport utgjorde 53,9 % av den totale salgsverdien i mineralnæringen.

Figur 11 viser eksportverdi og prosentvis fordeling for mineralgruppene.

Industrimineraler og metallisk malm utgjorde 58 % av eksportverdien i mineralnæringen i 2024. Energimineraler var mineralgruppen med størst prosentvis økning i salgsverdi i eksport, med 106,7 %. Byggeråstoff økte også prisjustert salgsverdi med henholdsvis 6,1 % sammenlignet med 2023. Metallisk malm, naturstein og industrimineraler hadde en redusert prisjustert salgsverdi sammenlignet med 2023, med henholdsvis 4,1 %, 10,3 % og 17,4%.

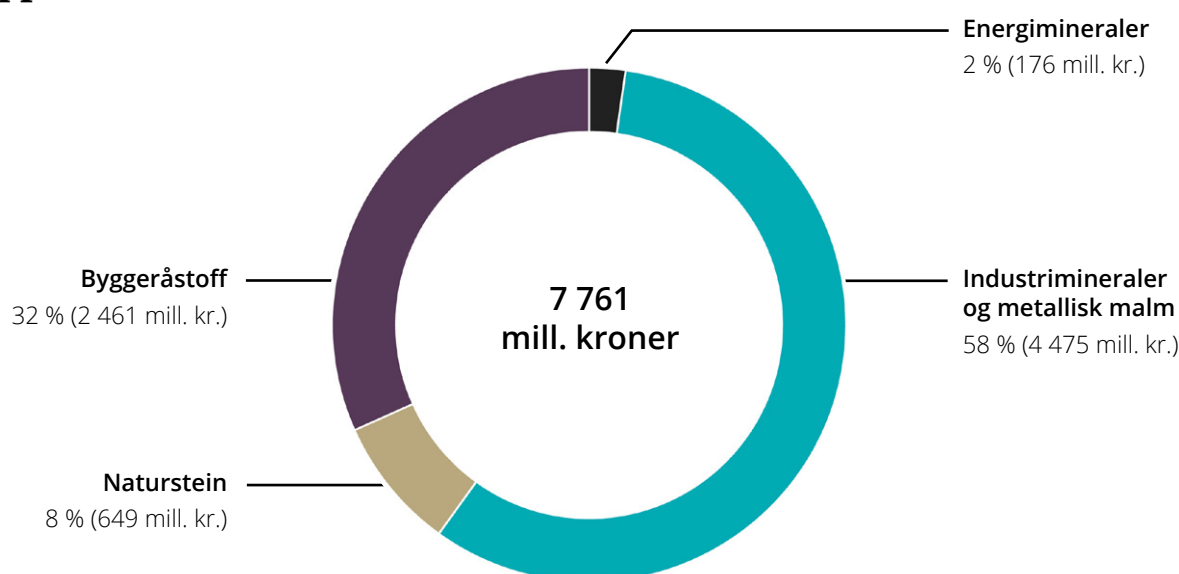
Det var 81 uttak som i 2024 rapporterte om eksport til utlandet. 41 av disse eksporterte byggeråstoff,

27 naturstein, 17 industrimineraler eller metallisk malm og 1 energimineraler. Dette tilsvarer at 4,5 % av alle uttak som solgte byggeråstoff, eksporterte til utlandet. Tallet for naturstein, industrimineraler eller metallisk malm og energimineraler er henholdsvis 22,3 %, 60,7 % og 100 %. Figur 12 viser hvor stor andel av salgsverdien i mineralgruppene som gikk til innenlandsmarkedet og til eksport.

Samtlige fylker utenom Oslo og Akershus eksporterte mineraler til utlandet i 2024. Størst salgsverdi i eksportmarkedet hadde Rogaland, etterfulgt av Nordland. Til sammen utgjorde de 64,6 % av total eksportverdi.

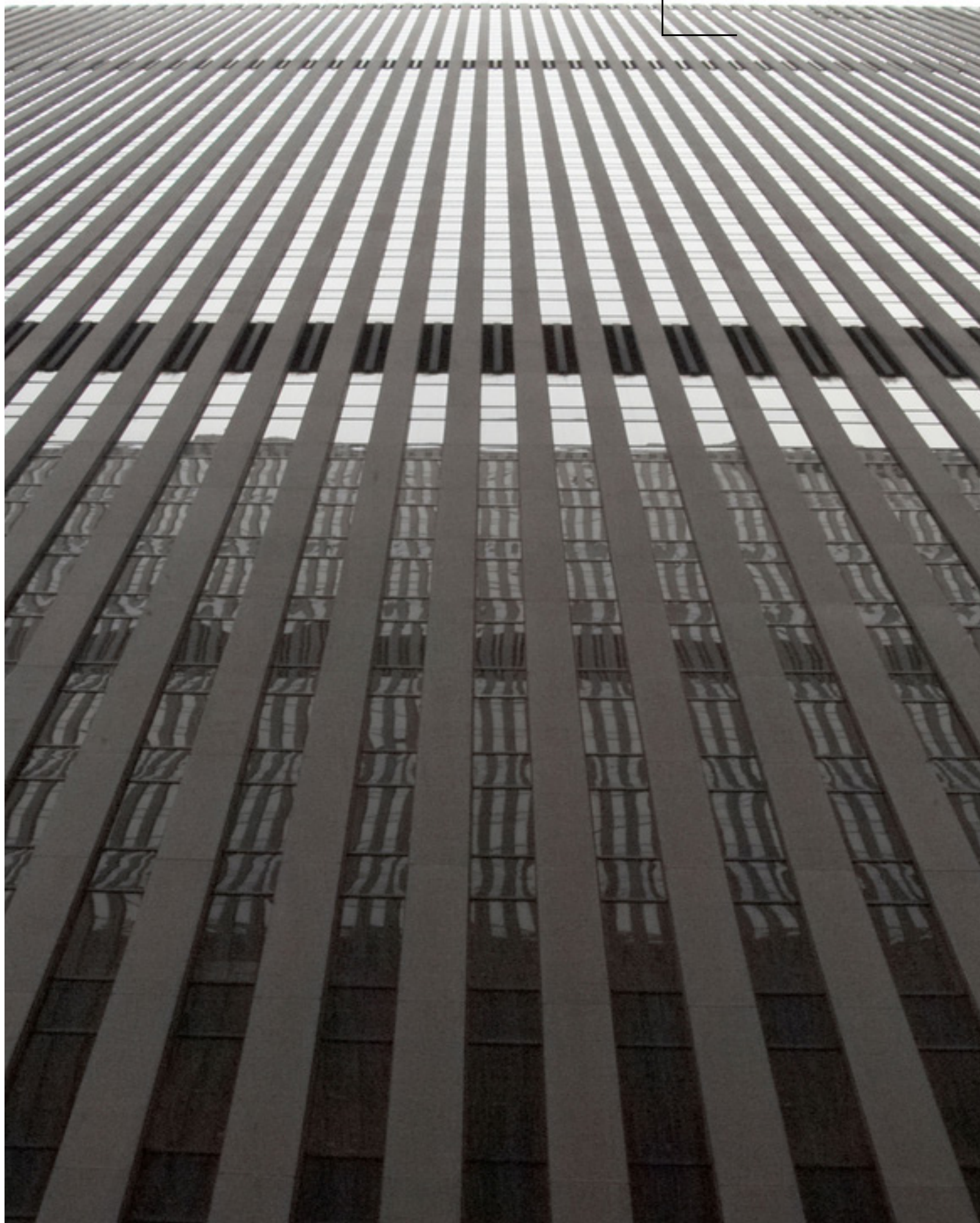
Figur 11

Eksportverdi for mineralgruppene i 2024

HARDT FAKTUM

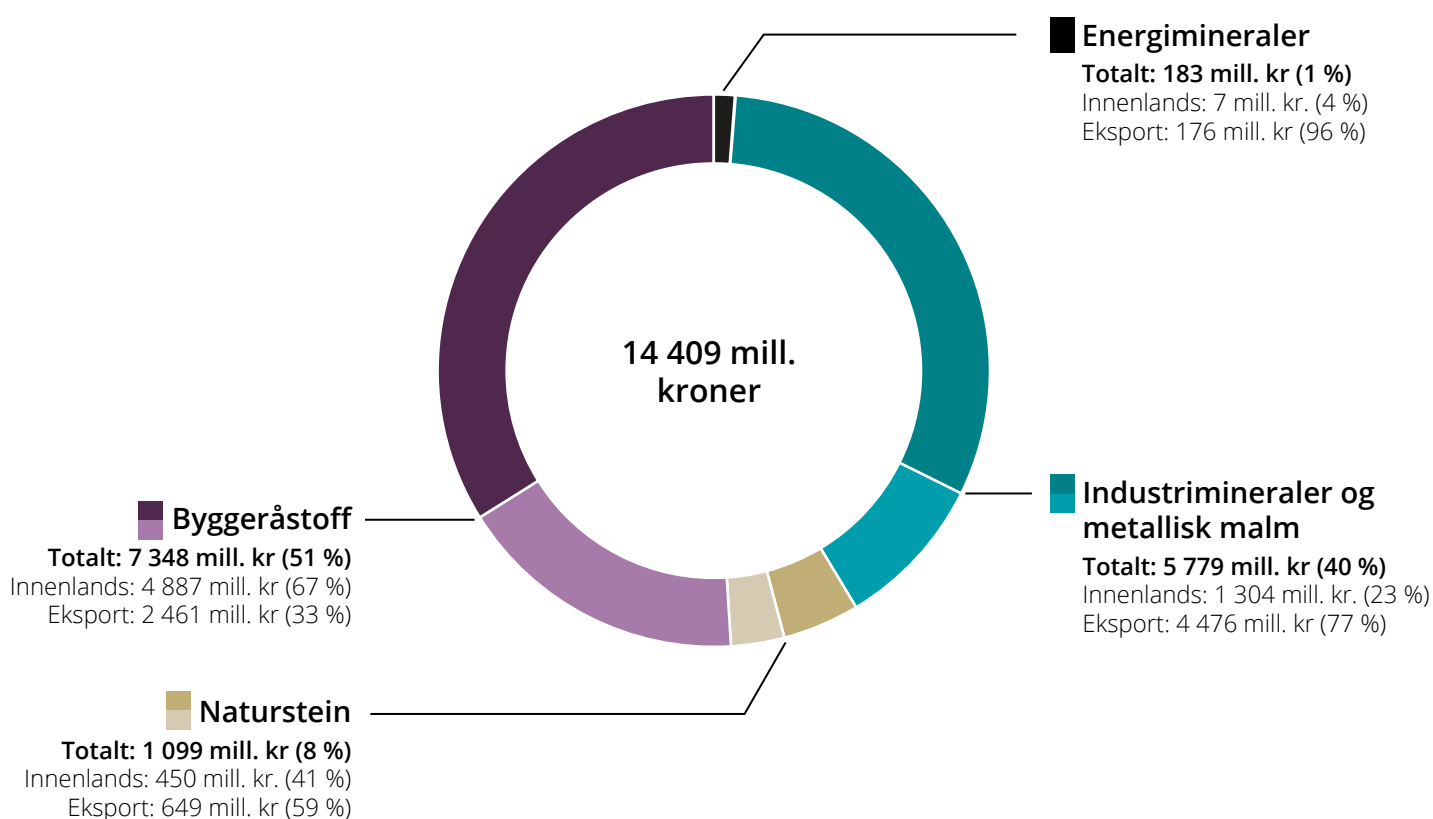
Samtlige fylker i Norge,
utenom Oslo, eksporterte
mineraler til utlandet i 2024.

— Figur 12

Salgsverdi mineralnæringen per råstoffgruppe, innenlandsmarked og eksport

Av konfidensialitetshensyn er gruppene industrimineraler og metallisk malm slått sammen.

Figur 13

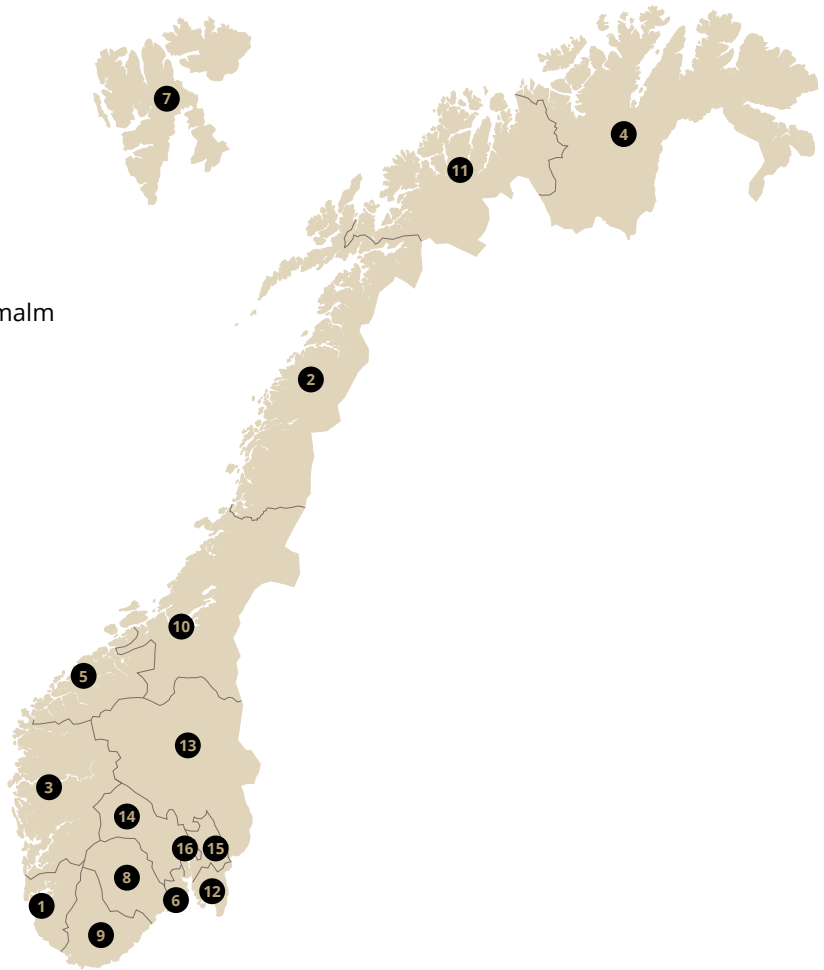
Salgsverdi eksport fordelt fylkesvis

Byggeråstoff

Industrimineraler og metallisk malm

Naturstein

Energimineraler

1. Rogaland

9. Agder

2. Nordland

10. Trøndelag

3. Vestland

11. Troms

4. Finnmark

12. Østfold

5. Møre og Romsdal

13. Innlandet

6. Vestfold

14. Buskerud

7. Svalbard

15. Akershus

8. Telemark

16. Oslo

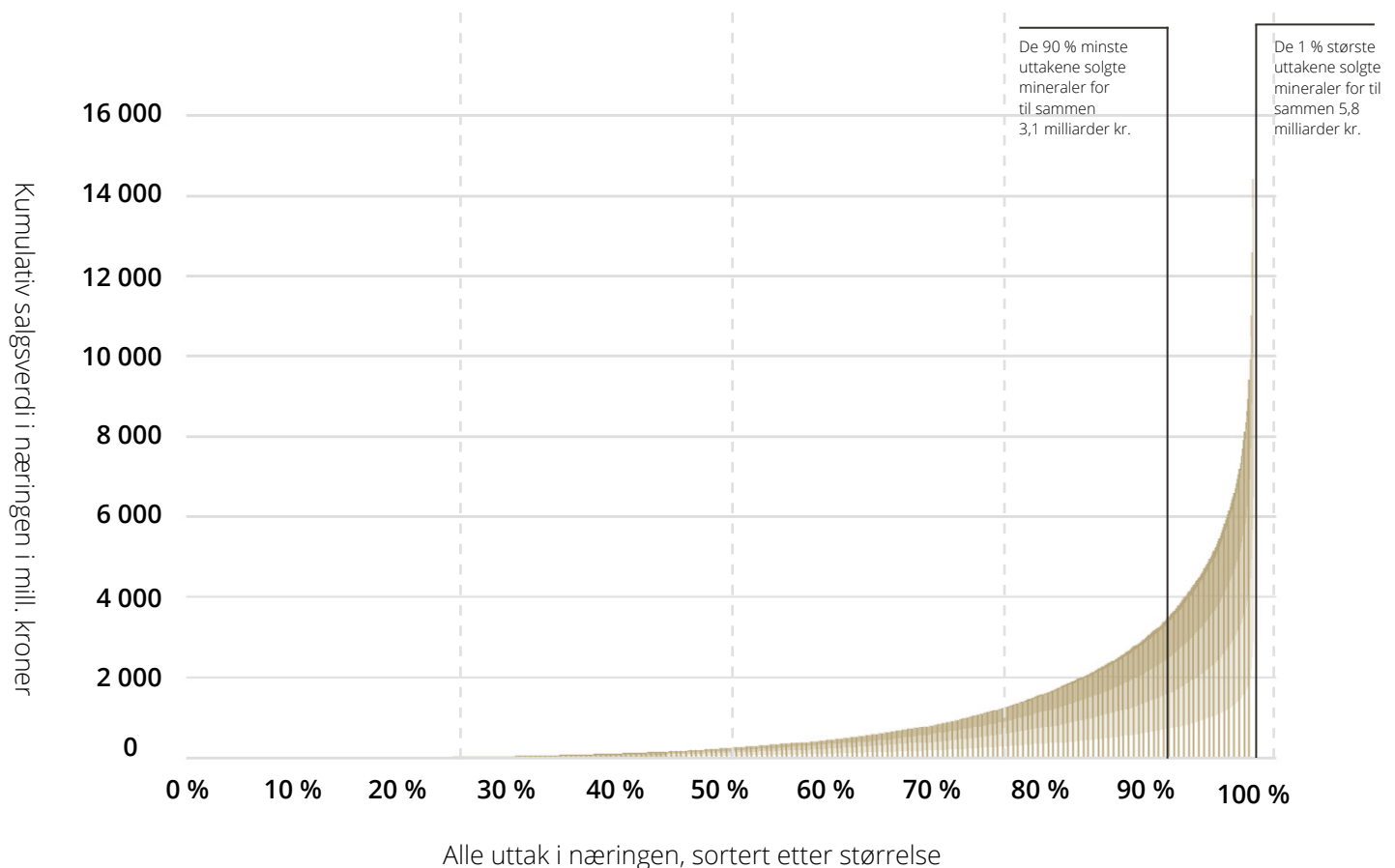
Næringsstruktur, eierskap og sysselsetting

Figur 14 viser kumulativ salgsverdi i mineralnæringen. Den totale salgsverdien er på 14,4 milliarder kroner. De 1 % største uttakene solgte mineraler for 5,8 milliarder kroner. Dette tilsvarer 40 % av den totale salgsverdien i mineralnæringen. De 90 % minste uttakene solgte til sammen for 3,1 milliarder kroner, som utgjør 21,5 % av den totale salgsverdien i mineralnæringen.

Mineralnæringen er en typisk distriktsnæring, med virksomheter i de aller fleste av landets kommuner. Dette skyldes i stor grad at de fleste byggeråstoffs-uttakene dekker et lokalt marked. Uttak av naturstein, metallisk malm og industrimineraler må skje der forekomsten er, og er i mindre avhengig av et lokalt marked. I kartløsningen på DMFs hjemmeside finnes det en oversikt over alle uttak sortert etter mineralgruppe⁴.

Figur 14

Salgsverdifordeling i mineralnæringen

Figur 15 viser forholdet mellom salgsverdi og årsverk for uttak som utelukkende selger byggeråstoff. Uttak med ett eller færre årsverk er utelatt fra figuren. Den heltrukne linjen har en helning som er lik medianen av salgsverdi per årsverk.

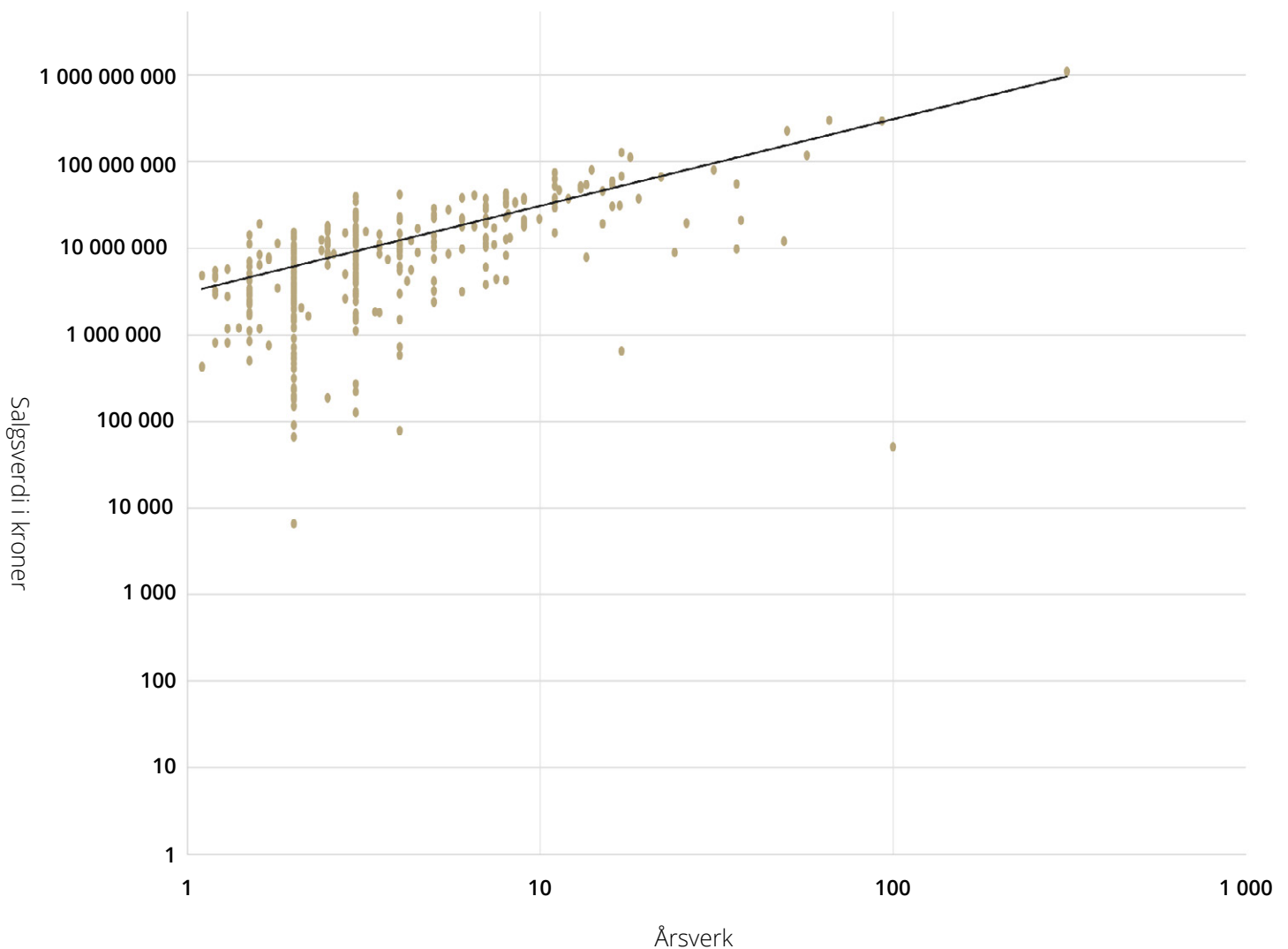
Observasjonen under linjen vil være uttak som har lavere salgsverdi per årsverk enn medianen. Median salgsverdi per årsverk, for uttak som utelukkende selger byggeråstoff er på 3,1 millioner kroner.

Altså vil punkter ovenfor linjen være uttak som har høyere salgsverdi per årsverk enn medianen.

— Figur 15

Salgsverdi etter årsverk for byggeråstoff

Begge aksene er på logaritmisk skala og hvert trinn representerer en ti-dobling av verdien.

ÅRSVERK

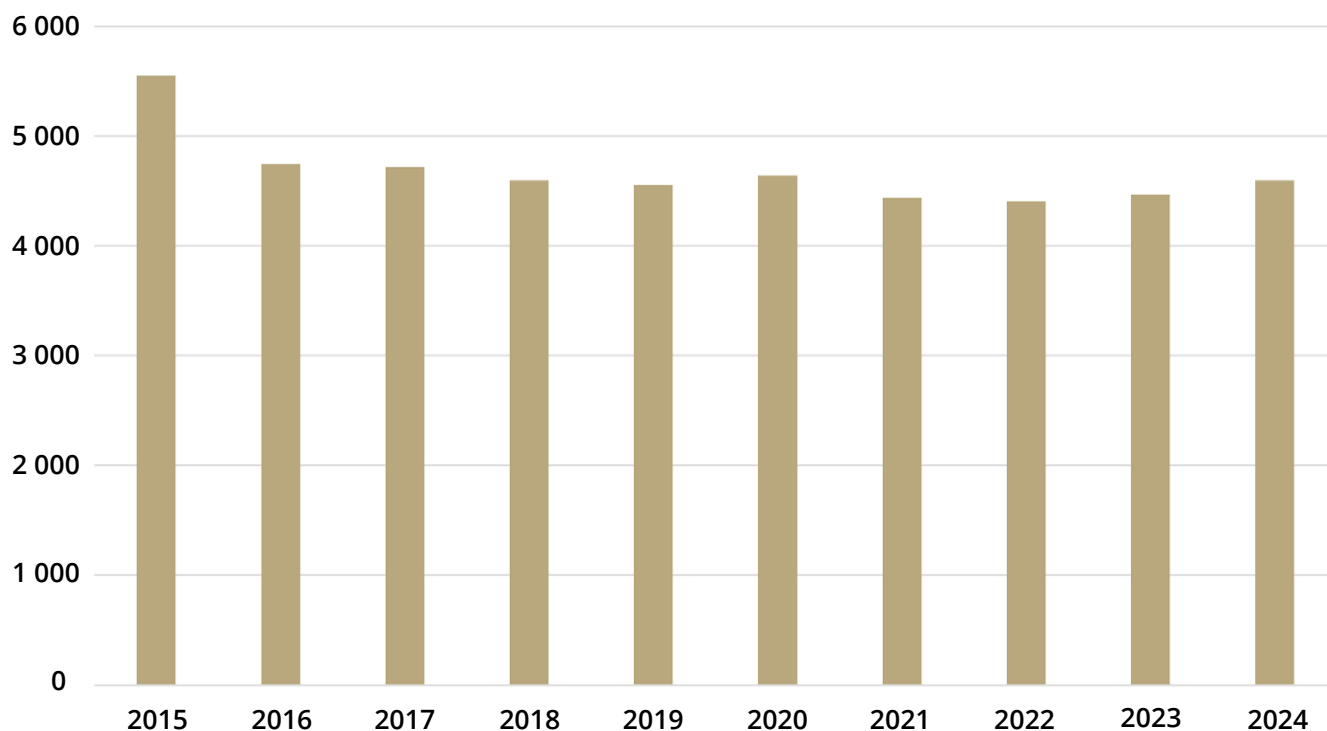
Figur 16 viser antall årsverk i mineralnæringen. Totalt antall årsverk i 2024 var 4 596, som er økning på 123 årsverk, eller 2,8 % sammenlignet med 2023. Antall årsverk har holdt seg relativt stabilt siden konkursen i Sydvaranger gruve i 2015.

Figur 17 viser hvordan årsverkene fordeler seg mellom fylkene, og endringene i antall årsverk, sammenlignet med 2023. Nordland og Troms er fylkene med størst nedgang i antall årsverk, med henholdsvis 48 og 14. Rogaland hadde en økning på 76 årsverk sammenlignet med året før.

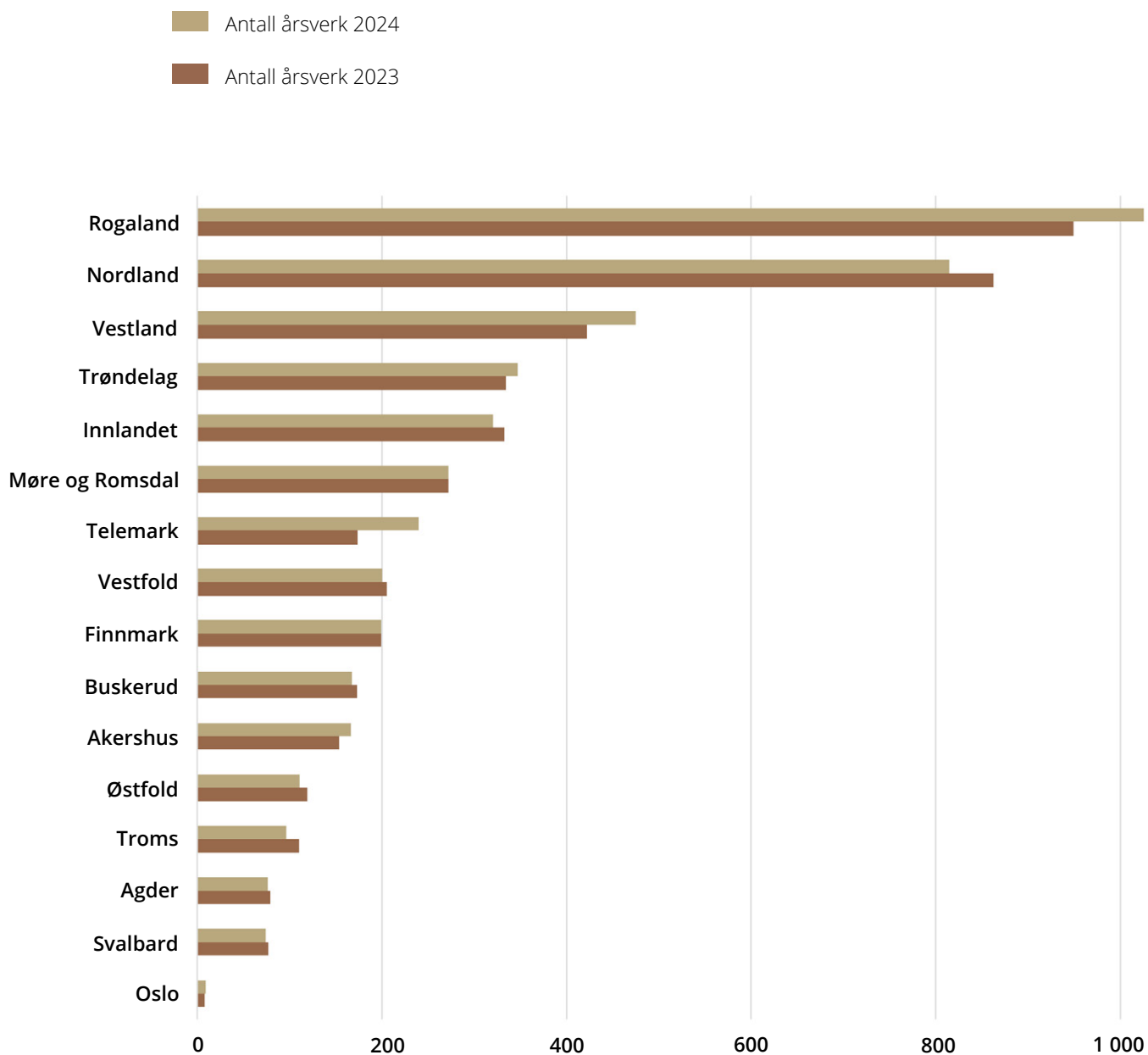
Figur 16

Årsverk siste ti år

Totalt antall årsverk

Figur 17

Årsverk per fylke

Grunneieravgift for byggeråstoff

Løsmasser og knust fjell som tas ut og knuses til pukk er definert som grunneiers mineraler. Grunneieravgiften er privatrettslig forhold som avtales mellom grunneiere og virksomheten.

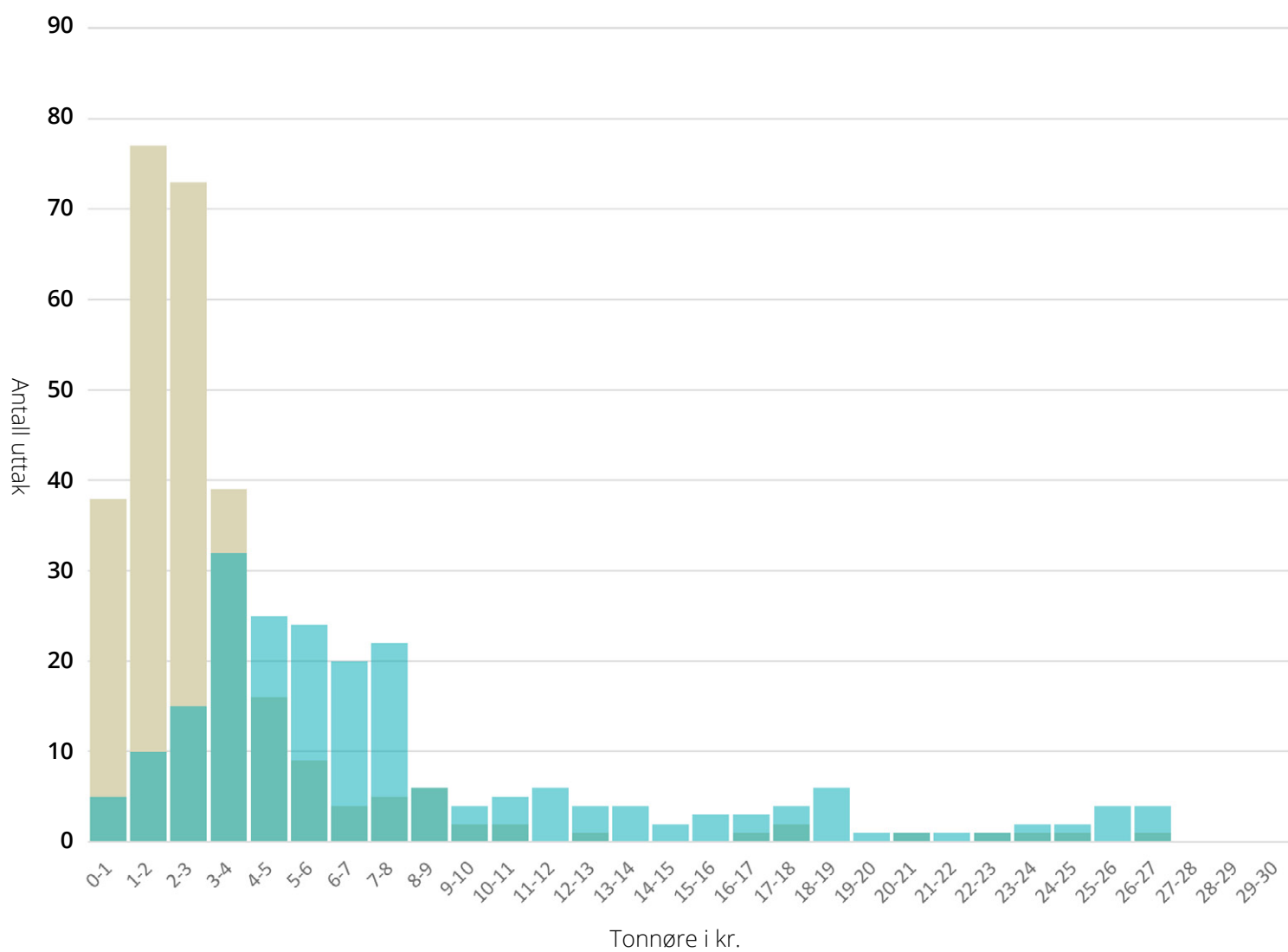
Grunneieravgiften varierer med type uttak, kvaliteten på mineralet som tas ut og geografiske forhold. Det beregnes tonnøre som kroner i grunneieravgift per solgte tonn. Figur 18 viser uttakenes rapporterte tonnøre for knust fjell og løsmasse. Figuren inkluderer ikke uttak som driver kombinasjonsdrift (knust fjell og løsmasse). Tonnøre under 0,5 kroner og over 30 kroner utelukkes fra figuren.

I 2024 var gjennomsnittlig grunneieravgift per solgte tonn lik 4,1 kroner. Til sammenligning var den 4,2 kroner i 2023. Tonnøren var 3 kroner for knust fjell og 11,2 kroner for løsmasser. Dette er en reduksjon på 0,1 kroner for knust fjell, og en økning 1 krone for løsmasser sammenlignet med 2023. Fra tabell 6 ser vi at den gjennomsnittlige tonnøren for knust fjell er større for små uttak. Dette er ikke i like stor grad tilfellet for løsmasser, hvor tonnøren er relativt lik for alle uttaksstørrelser.

Figur 18

Tonnøre

Knust fjell
Sand/grus

Klima og miljø

Det ble i 2024 utvunnet 17 tonn mineraler per innbygger i Norge⁵. 15 av disse tonnene var byggeråstoff. Bedre ressursutnyttelse, bruk av restmaterialer og gjenvinning er viktig for en bærekraftig utvikling, ifølge EUs råvareinitiativ.

TRANSPORT AV BYGGERÅSTOFF

Mye av utslippet forbundet med mineralnæringen kommer fra transport på lastebil. Figur 19 viser en fylkesoversikt over gjennomsnittlig transportavstand på lastebil for byggeråstoff i 2024. Figuren viser også endringen i gjennomsnittlig transportavstand sammenlignet med 2023. Den gjennomsnittlige kjøreavstanden for byggeråstoff på lastebil økte med 0,3 kilometer på landsbasis. Byggeråstoff som ble transportert på lastebil ble i 2024 i gjennomsnitt brukt 19,6 kilometer fra der den ble utvunnet. Prosjektet kortreist stein⁶ peker på god arealplanlegging som en av de viktigste virkemidlene for å redusere kjøreavstand på byggeråstoff, og dermed redusere utslipp og annen lokal forurensning.

RESSURSUTNYTTELSE

Figur 20 viser den totale mengden og andelen ikke-salgbare masser de siste 10 årene. I 2024 var det en nedgang på 2 prosentpoeng i andelen ikke-salgbare masser, fra 16 % til 14 %.

Det er store forskjeller i ressursutnyttelsen av masser mellom mineralgruppene. For naturstein er andelen ikke-salgbare masser 26,3 %. Dette er en nedgang på 12,8 prosentpoeng fra 2023. For de resterende mineralgruppene har det nesten ikke vært noen endring i andelen ikke-salgbare masser. Andelen ikke-salgbare masser for byggeråstoff, metallisk malm og industri-mineraler var henholdsvis 2,9 %, 64,0 % og 21,7 %.

RESIRKULERING/GJENVINNING

Figur 21 viser uttaket mottak av masser til resirkulering fra 2016 til 2024.

Totalt rapporterte 96 uttak at de mottok masser til resirkulering i 2024. 28 av disse mottok til sammen 99 tusen tonn betong til resirkulering, en reduksjon på 11,1 % sammenlignet med 2023. 69 uttak mottok til sammen 480 tusen tonn asfalt til resirkulering, 16,1 % mer enn året før. 58 uttak mottok samlet 3 487 tusen tonn annen masse til resirkulering, en økning på 84,4 %.

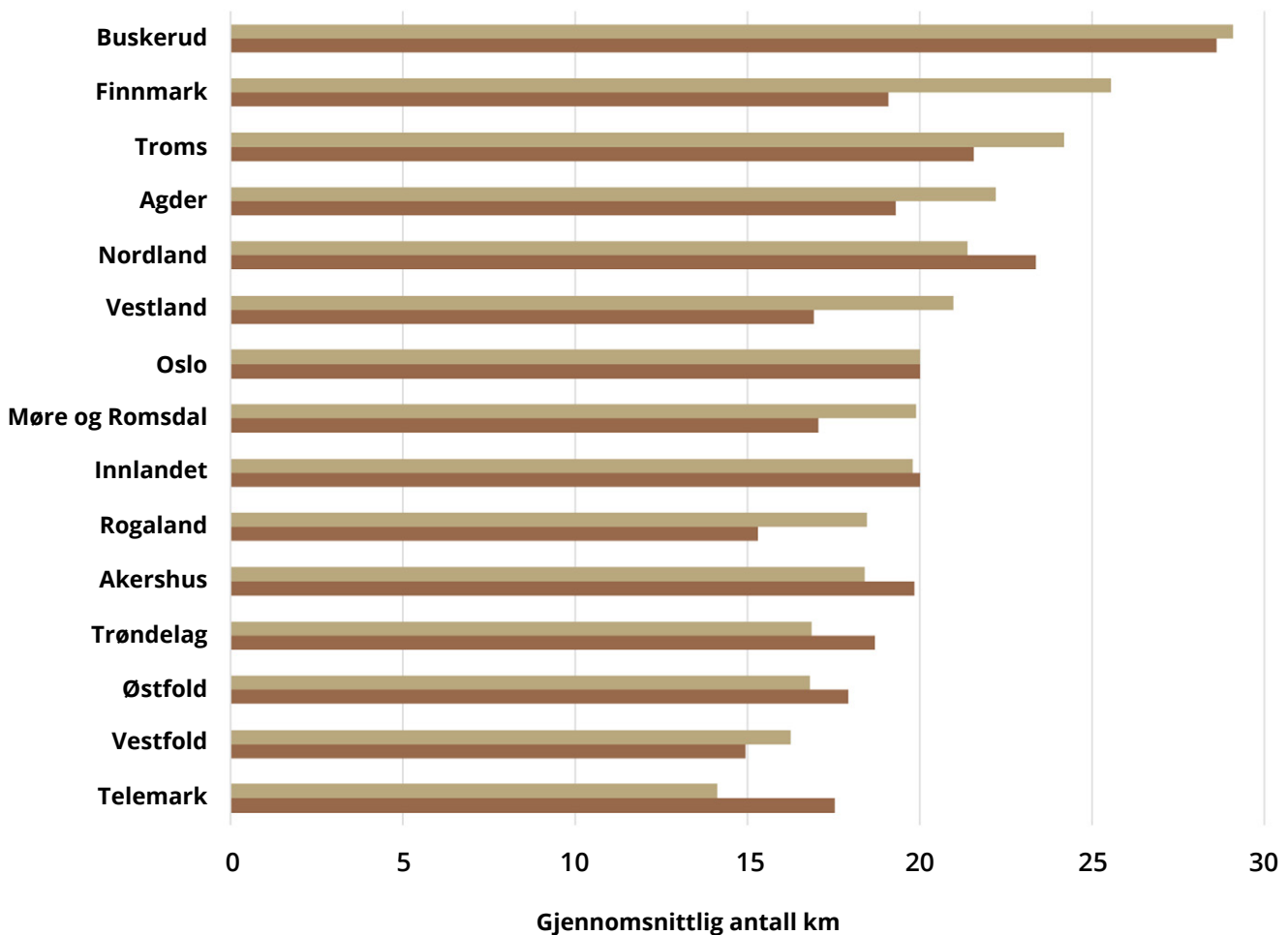
Det er kun tall fra virksomheter som også har eget uttak av mineraler og som er rapporteringspliktige til DMF som fremkommer her.

Figur 19

Innenlands transportavstand for byggeråstoff med lastebil fylkesvis fordeling

Gjennomsnittlig transport avstand 2024

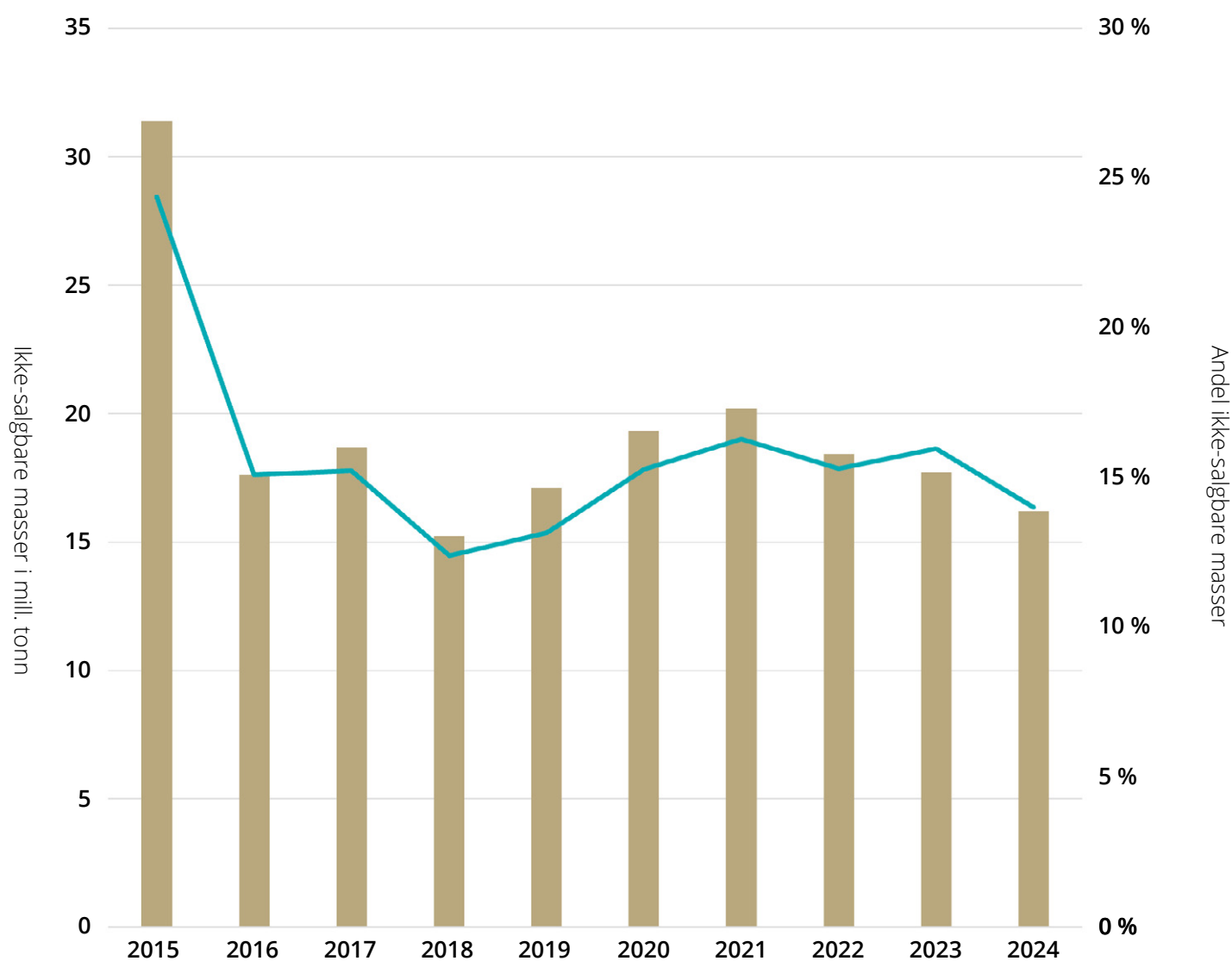
Gjennomsnittlig transport avstand 2023

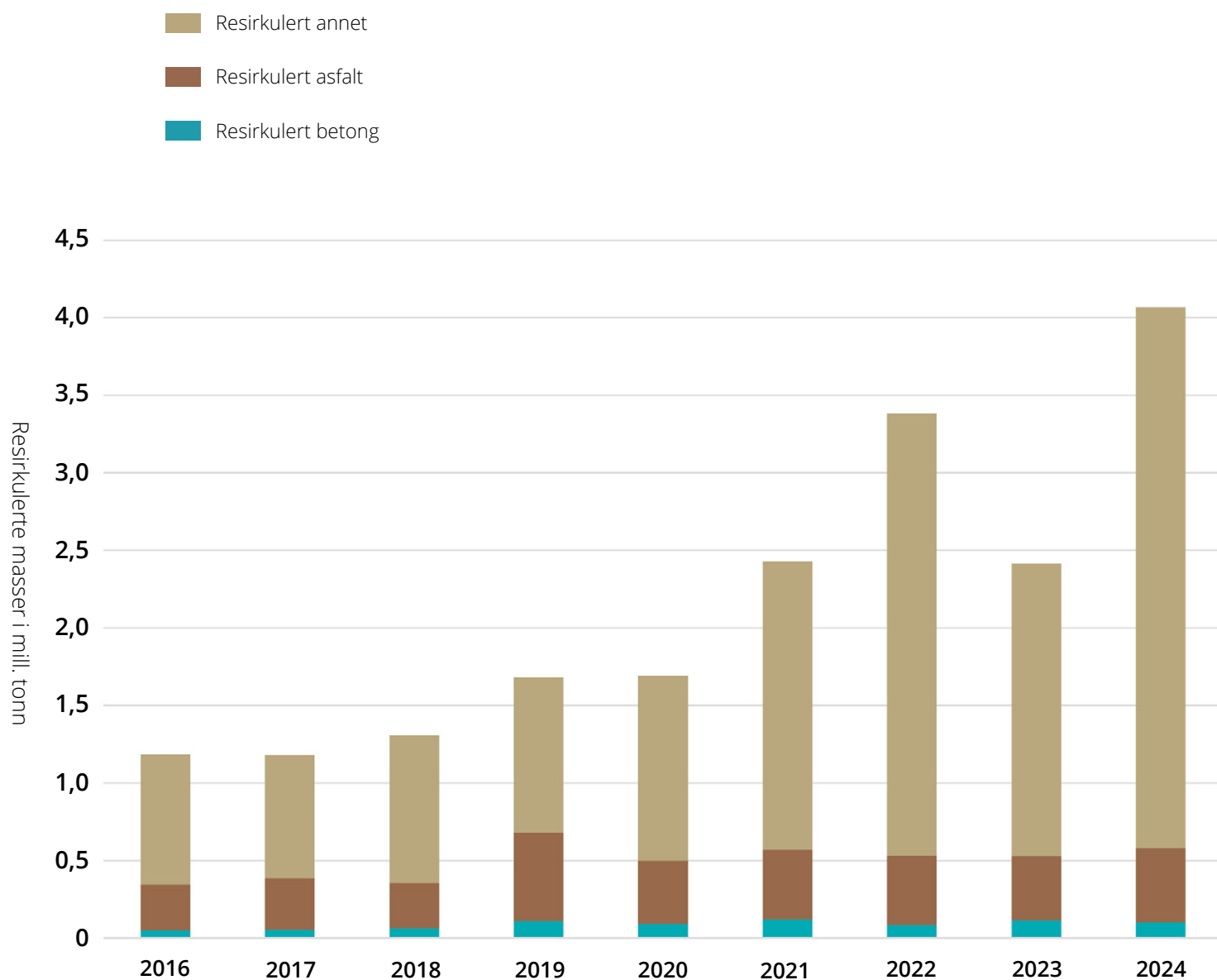
Figur 20

Ikke-salgbare masser siste ti år

Ikke-salgbare masser i mill. tonn
Andel ikke-salgbare masser

Figur 21

**Resirkulerte masser
i perioden 2016-2024**

Tabeller

— Tabell 1

Samlet mineralstatistikk 2024

Produkt	Antall uttak	Antall foretak	Solgt (1000 tonn)			Salgsverdi (mill. kr.)		
			Innenlands	Eksport	Sum	Innenlands	Eksport	Sum
Byggeråstoff								
Knust fjell	603	445	42 810	28 792	71 601	3 994	2 434	6 428
Sand/grus	364	294	9 414	261	9 675	893	26	920
Total	915	645	52 224	29 053	81 277	4 887	2 461	7 348
Industrimineraler og metallisk malm								
Kalkstein	11	9	4 432	342	4 773	654	66	720
Dolomitt	4	4	242	341	583	109	119	228
Annet	13	11	1 188	4 283	5 471	540	4 291	4 832
Total	28	23	5 861	4 965	10 826	1 304	4 476	5 779
Naturstein								
Blokkstein	45	35	123	495	618	53	604	657
Murestein	81	75	605	0	605	181	0	181
Skifer	17	15	86	10	96	217	45	261
Total	121	107	814	504	1 319	450	649	1 099
Energimineraler								
Kull	1	1	6	111	117	7	176	183
Total alle mineraler	1 001	716	58 905	34 633	93 538	6 648	7 761	14 409

Tallene leses som følger:

Antall uttak/foretak som har rapportert salg på mineral/mineralgruppe. Noen uttak/foretak leverer flere mineraler innen én produktgruppe og telles da kun én gang på gruppenivå. Totalt antall uttak og foretak oppgitt under «Alle mineraler», er totalt antall som har levert driftsrapport per 02.06.2025, også de som ikke har rapportert salg av mineral i rapporteringsåret.

Av konfidensialitetshensyn oppgis det ikke tall for produksjonen av metalliske malmer. Denne produksjonen er sortert under industrimineraler og metallisk malm, i kategorien "Annet". I denne kategorien inngår også kvarts/kvartsitt, grafitt, nefelinsyenitt og olivin.

Alle delsummer er avrundet til hele 1 000 tonn og mill. kroner

Tabell 2

Salgsverdi og årsverk fordelt på fylker

Salgsverdi i mill. kr.

Fylke	Antall uttak	Byggeråstoff	Andre mineraler	Innenlands	Eksport	Total salgsverdi	Årsverk
Agder	64	230	5	156	79	235	76
Akershus	37	540	7	547	–	547	166
Buskerud	61	452	4	454	2	456	168
Finnmark	33	100	808	376	531	908	199
Innlandet	173	661	152	801	12	813	321
Møre og Romsdal	62	268	627	375	520	895	272
Nordland	79	401	2 087	691	1 797	2 488	815
Oslo	2	18	–	18	–	18	9
Rogaland	69	2128	1 946	856	3 218	4 074	1 025
Telemark	54	363	164	408	118	526	240
Troms	41	174	49	174	48	223	97
Trøndelag	178	575	341	859	57	916	347
Vestfold	25	170	498	170	498	668	201
Vestland	89	962	183	466	680	1 146	475
Østfold	33	306	6	289	23	312	111
Total	1 001	7 348	7 061	6 648	7 761	14 409	4 596

Tabell 3

Uttak fordelt på fylker

Uttak i tonn.

Fylke	Antall uttak	Løsmasser (1 000 tonn)		Fast fjell (1 000 tonn)		Sum totalt uttak	Årsverk
		Uttak*	Ikke-salgbart	Uttak*	Ikke-salgbart		
Agder	64	399	5	1 956	3	2 354	76
Akershus	37	1 411	25	4 194	212	5 604	166
Buskerud	61	1 169	78	2 639	39	3 808	168
Finnmark	33	519	3	1 998	388	2 517	199
Innlandet	173	1 492	91	5 940	45	7 432	321
Møre og Romsdal	62	729	8	3 465	257	4 194	272
Nordland	79	897	5	16 582	5 091	17 479	815
Oslo	2	–	–	88	88	88	9
Rogaland	69	1 547	43	32 030	7 251	33 577	1 025
Telemark	54	663	43	4 547	99	5 210	240
Troms	41	258	4	1 380	33	1 638	97
Trøndelag	178	1 345	35	7 209	465	8 554	347
Vestfold	25	32	1	4 586	1 557	4 618	201
Vestland	89	4 758	25	10 999	219	15 757	475
Østfold	33	506	29	2 244	107	2 750	111
Total	1 001	15 725	393	99 855	15 853	115 580	4 596

* Uttak = uttak av masser (inkl. ikke-salgbare masser).

Tabell 4

Uttak kategorisert etter salgsverdi

Uttak i 1 000 tonn, salgsverdi i mill. kroner.

Salgsverdi	Antall uttak	Andel uttak	Uttak	Uttak løsmasser	Uttak fast fjell	Salgsverdi innenlands	Salgsverdi eksport	Sum salgsverdi	Andel	Årsverk
Ingen	13	1,3 %	367	80	287	0	0	0	0,0 %	36
< 1	413	41,3 %	1 934	936	998	126	0	126	0,9 %	351
1 - 9	370	37,0 %	13 947	4 313	9 634	1 360	20	1 380	9,6 %	733
10 - 59	170	17,0 %	36 404	6 218	30 186	3 344	427	3 771	26,2 %	1 217
60 - 99	17	1,7 %	9 224	0	9 224	572	760	1 332	9,2 %	361
100 +	18	1,8 %	53 705	4 178	49 527	1 246	6 554	7 800	54,1 %	1 900
Total	1 001	100 %	115 580	15 725	99 855	6 648	7 761	14 409	100,0 %	4 596

Tabell 5

Uttak kategorisert etter tonn, med mottak av resirkulerbare masser

Uttak og resirkulerte masser i 1 000 tonn.

Masse-uttak	Antall uttak	Sum uttak	Uttak løsmasser	Ikke-salg-bare løsmasser	Uttak fast fjell	Ikke-salg-bart fast fjell	Betong	Asfalt	Annet	Solgt innenlands	Solgt eksport	Sum solgt
0	120	0	0	0	0	0	2	10	75	5 063	3 074	8 138
< 10	319	1 000	602	22	398	31	0	4	11	1 435	2	1 437
10 - 100	368	13 902	3 925	132	9 976	813	5	82	1 890	12 181	262	12 443
100 +	194	100 679	11 198	239	89 480	15 009	92	384	1 510	40 225	31 295	71 521
Total	1 001	115 580	15 725	393	99 855	15 853	99	480	3 487	58 905	34 633	93 538

— Tabell 6

Byggeråstoff – beregnet tonnøre per solgte tonn

Solgt masse i 1 000 tonn.

Salgsverdi og grunneieravgift i mill. kroner.

Klassifisering solgt masse	Antall uttak rapportert grunneieravgift	Solgt masse	Salgsverdi	Grunneieravgift	Tonnøre (grunneieravgift/ solgt masse)
Knust fjell					
< 10	55	261	24	2	6,6
10 - 100	131	5 503	538	27	4,9
> 100	96	45 338	4 010	125	2,8
Total	282	51 103	4 572	154	3,0
Sand/grus					
< 10	81	302	26	3	10,3
10 - 100	80	2 642	256	32	12,3
> 100	25	4 642	447	50	10,7
Total	186	7 586	728	85	11,2
Samlet	468	58 689	5 301	239	4,1

Underlag: Uttak som har en beregnet «tonnøre» i intervallet 0,5 til 30 kr, og som ikke har kombinasjonsdrift (fast fjell og løsmasser), er med i beregningene.

Tabell 7

Salgsverdi og solgte tonn per produktgruppe 2014 – 2024

Solgte tonn i mill.

Salgsverdi i mill. kroner.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
--	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Byggeråstoff

Salgsverdi	5 690	5 970	6 012	6 436	6 757	7 158	7 012	7 022	7 078	7 207	7 348
Solgt tonn	79,7	81,8	85	90,5	93,8	98,3	92,1	90,6	87,8	81,3	81,3

Industrimineraler

Salgsverdi	2 670	2 510	1 571	1 805	1 609	1 510	1 615	2 001	2 492	2 483	2 387
Solgt tonn	9,4	9,2	10,1	10,1	10,3	9,2	8,9	9,5	9,8	8,1	8,1

Metallisk malm

Salgsverdi	2 610	2 240	1 174	1 495	1 426	1 851	2 292	2 671	2 854	3 329	3 392
Solgt tonn	4,7	4,2	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,3	2,2	2,5	2,7

Naturstein

Salgsverdi	1 030	1 090	901	943	924	946	993	1 080	1 095	1 133	1 099
Solgt tonn	1	0,9	0,81	0,9	0,8	1,0	0,9	0,8	0,8	0,9	1,3

Energimineraler

Salgsverdi	960	680	559	91	118	96	47	93	105	96	183
Solgt tonn	1,8	1,3	1,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Total salgsverdi	12 960	12 490	10 217	10 770	10 834	11 561	11 960	12 867	13 625	14 249	14 409
Totalt solgt tonn	96,6	97,4	99,2	103,9	107,2	110,7	104,2	103,3	100,8	93,0	93,5

Ikke KPI-justert

Tabell 8

Bruksområder byggeråstoff – knust fjell og sand/grus (innenlands og eksport)

Alle masser i 1 000 tonn.

Fylke	Brukt til vei	Brukt til dekke	Brukt til betong	Brukt til annet	Sum alle bruksområder	Andel brukt til vei	Andel brukt til dekke	Andel brukt til betong	Andel brukt til andre formål
Knust fjell									
Agder	584	105	154	1 456	2 299	25 %	5 %	7 %	63 %
Akershus	2 256	388	210	1 376	4 230	53 %	9 %	5 %	33 %
Buskerud	1 310	340	307	1 101	3 058	43 %	11 %	10 %	36 %
Finnmark	93	222	–	124	440	21 %	51 %	0 %	28 %
Innlandet	3 367	499	224	1 529	5 619	60 %	9 %	4 %	27 %
Møre og Romsdal	1 256	157	47	789	2 249	56 %	7 %	2 %	35 %
Nordland	1 676	382	210	1 604	3 872	43 %	10 %	5 %	41 %
Oslo	124	–	–	115	239	52 %	0 %	0 %	48 %
Rogaland	9 146	7 209	4 851	2 348	23 555	39 %	31 %	21 %	10 %
Telemark	1 039	936	52	1 223	3 251	32 %	29 %	2 %	38 %
Troms	709	114	60	530	1 412	50 %	8 %	4 %	38 %
Trøndelag	2 573	879	251	2 009	5 711	45 %	15 %	4 %	35 %
Vestfold	715	263	72	927	1 977	36 %	13 %	4 %	47 %
Vestland	2 332	5 643	467	2 625	11 067	21 %	51 %	4 %	24 %
Østfold	1 325	212	162	922	2 622	51 %	8 %	6 %	35 %
Total	28 505	17 349	7 067	18 681	71 601	40 %	24 %	10 %	26 %
Sand/grus									
Agder	24	39	236	39	339	7 %	12 %	70 %	12 %
Akershus	107	199	759	143	1 207	9 %	16 %	63 %	12 %
Buskerud	30	67	602	377	1 075	3 %	6 %	56 %	35 %
Finnmark	91	149	95	180	515	18 %	29 %	18 %	35 %
Innlandet	517	72	262	449	1 300	40 %	6 %	20 %	35 %
Møre og Romsdal	49	6	328	121	503	10 %	1 %	65 %	24 %
Nordland	77	16	47	49	189	41 %	9 %	25 %	26 %
Oslo	0	0	0	0	0	–	–	–	–
Rogaland	60	86	1 225	114	1 484	4 %	6 %	83 %	8 %
Telemark	41	91	498	185	815	5 %	11 %	61 %	23 %
Troms	85	10	172	31	299	29 %	3 %	58 %	10 %
Trøndelag	213	26	599	183	1 022	21 %	3 %	59 %	18 %
Vestfold	0	0	26	7	32	0 %	0 %	80 %	20 %
Vestland	66	5	237	81	388	17 %	1 %	61 %	21 %
Østfold	81	3	345	79	507	16 %	1 %	68 %	16 %
Total	1 441	768	5 429	2 037	9 675	15 %	8 %	56 %	21 %

Tabell 9

Transport innenlands fordelt på fylke

Alle masser i 1 000 tonn.

Fylke	Masse på bil	Masse på båt	Masse på tog	Andel transport på bil	Andel transport på båt	Andel transport på tog	Gjennomsnittlig transportlengde bil (km)
Knust fjell							
Agder	1 324	-	-	100,0 %	0,0 %	0,0 %	21,8
Akershus	4 230	-	-	100,0 %	0,0 %	0,0 %	17,3
Buskerud	3 024	-	34	98,9 %	0,0 %	1,1 %	27,9
Finnmark	223	217	-	50,7 %	49,3 %	0,0 %	27,9
Innlandet	5 566	-	53	99,1 %	0,0 %	0,9 %	20,6
Møre og Romsdal	1 859	390	-	82,7 %	17,3 %	0,0 %	17,7
Nordland	1 242	1 948	-	38,9 %	61,1 %	0,0 %	21,5
Oslo	239	-	-	100,0 %	0,0 %	0,0 %	20,0
Rogaland	4 681	1 116	-	80,8 %	19,2 %	0,0 %	18,9
Telemark	2 179	65	-	97,1 %	2,9 %	0,0 %	13,6
Troms	600	692	-	46,4 %	53,6 %	0,0 %	25,1
Trøndelag	5 237	401	-	92,9 %	7,1 %	0,0 %	15,8
Vestfold	1 932	-	-	100,0 %	0,0 %	0,0 %	15,9
Vestland	1 869	1 190	-	61,1 %	38,9 %	0,0 %	21,6
Østfold	2 354	-	-	100,0 %	0,0 %	0,0 %	15,4
Total	36 557	6 019	87	85,7 %	14,1 %	0,2 %	19,0

— Tabell 9 forts.

Transport innenlands fordelt på fylke

Alle masser i 1 000 tonn.

Fylke	Masse på bil	Masse på båt	Masse på tog	Andel transport på bil	Andel transport på båt	Andel transport på tog	Gjennomsnittlig transportlengde bil (km)
Sand/grus							
Agder	339	-	-	100,0 %	0,0 %	0,0 %	23,7
Akershus	738	469	-	61,2 %	38,8 %	0,0 %	24,6
Buskerud	1 072	-	-	100,0 %	0,0 %	0,0 %	32,3
Finnmark	499	17	-	96,7 %	3,3 %	0,0 %	24,5
Innlandet	1 256	-	-	100,0 %	0,0 %	0,0 %	16,1
Møre og Romsdal	215	284	-	43,0 %	57,0 %	0,0 %	38,5
Nordland	189	-	-	100,0 %	0,0 %	0,0 %	20,5
Oslo	-	-	-	-	-	-	-
Rogaland	414	878	-	32,0 %	68,0 %	0,0 %	13,3
Telemark	799	-	-	100,0 %	0,0 %	0,0 %	15,6
Troms	133	166	-	44,4 %	55,6 %	0,0 %	20,2
Trøndelag	1 009	10	-	99,0 %	1,0 %	0,0 %	22,4
Vestfold	32	-	-	100,0 %	0,0 %	0,0 %	34,9
Vestland	270	118	-	69,6 %	30,4 %	0,0 %	16,5
Østfold	507	-	-	100,0 %	0,0 %	0,0 %	23,5
Sum sand og grus	7 472	1 942		79,4 %	20,6 %	0,0 %	22,2
Byggeråstoff totalt	44 029	7 961	87	84,5 %	15,3 %	0,2 %	19,6

Referanser

1. <https://www.ssb.no/statbank/table/08981>
2. <https://www.dirmin.no/kunnskap-og-statistikk>
3. <https://www.nrk.no/nyheter/oppstart-av-gruveanlegg-ved-fordefjorden-i-gang-1.17181096>
4. <https://minit.dirmin.no/kart/>
5. www.ssb.no/statbank/table/01222/
6. <https://www.sintef.no/projectweb/kortreist-stein/>

Utgiver

Harde fakta er utarbeidet av Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF), og er basert på virksomhetenes årlige driftsrapportering.

Foto

www.istock.com

Ladebekken 50
N-7066 Trondheim

TELEFON + 47 73 90 46 00
E-POST post@dirmin.no
WEB www.dirmin.no